ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΕΤΟΣ Β'. ΦΥΛΛΑΔ. ΣΤ'. | 31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1874.

Ο ΠΕΡΙ ΥΠΑΡΞΕΩΣ ΑΓΩΝ.

Ἐὰν διεξέλθῃ τις πᾶσας τὰς κατὰ διαφόρους ἐποχὰς περὶ κόσμου ἐπικρατησάσας θεωρίας, εὑρίσκει ὅτι δύναται νὰ ὑπαγάγῃ αὐτὰς εἰς δύο κεφαλαιώδεις τάξεις, δηλ. τὴν καλουμένην *τελεολογικὴν*, καθ' ἣν ὁ δημιουργὸς κατά τινα προσχεδιασθέντα τύπον ἔπλασε τὰ διάφορα εἴδη τῶν ζώων καὶ φυτῶν ὧν πᾶν ὄγανον, πᾶν μέλος, πᾶν ἄτομον κλ. ἐνεργεῖ σκοπίμως· Ἡ παρατήρησις ὅτι τὰ πλεῖστα ὄργανα τοῦ σώματος ἐνεργοῦσι σκοπίμως, ἡ κακὴ ἐξήγησις τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως τῶν ὀργάνων καὶ ὀργανισμῶν, ἡ μελέτη τοῦ θαυμαστοῦ καὶ πολυσυνθέτου τῶν διαφόρων ὀργανισμῶν ἐπέβαλον τὴν γνώμην ταύτην εἰς τὸν ἐξετάζοντα τὴν φύσιν φιλόσοφον. Ἡ ἑτέρα θεωρία καλεῖται *μηχανικὴ* ἢ *αἰτιολογική*. Κατὰ ταύτην οἱ ὀργανισμοὶ ἀναπτύσσονται κατὰ μικρὸν καὶ τελειοποιοῦνται, ἀλλὰ δὲν ἐδημιουργήθησαν ὅπως νῦν ἔχουσι, τοὐναντίον ἀνεπτύχθησαν ἀπὸ ἀτελεστέρων ἄλλων κατὰ φυσικοὺς νόμους, αἰωνίους καὶ ἀναλλοιώτους, ἐνεργοῦντας δὲ τυφλῶς, ἀσκόπως καὶ οὐχὶ ἐν συνειδήσει, ἂν δὲ τὰ πλεῖστα ὄργανα ἐνεργοῦσι σκοπίμως, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι αὐτὰ ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ συνθήκας, ἐπηρείας ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς, καὶ ποικίλας ἄλλας σχέσεις, ὧν ὡς τελικὸν ἀποτέλεσμα παρίσταται ἡ σκοπιμότης. Ἐνίοτε οὐ μόνον δὲν ὑπάρχει σκοπιμότης ὀργάνων τινων καὶ ὀργανισμῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον, τὸ ὄργανον εἶναι ἢ περιττὸν ἢ ἐπιβλαβὲς διὰ τὸν ὀργανισμόν.

Ἐνῷ ἡ τελευταία αὕτη θεωρία ἰσχύει ἀποκλειστικῶς ἔν τισι φυσικαῖς ἐπιστήμαις, οἷον τῇ ἀστρονομίᾳ, φυσικῇ, χημείᾳ, κλ. οὐδεὶς δὲ φυσικὸς, ἢ ἀστρονόμος ἢ χημικος καταφεύγει εἰς θεωρίας τελεολογικὰς, ἀλλ' ἐξηγεῖ πάντα κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους, ὄντας ἀρκετοὺς ἵνα ἐξηγήσωσι τὰ φαινόμενα, ἅτινα παρατηρεῖ, τὰ δὲ ἀποτελέσματα ἀποδεικνύουσι πόσον δίκαιον ἔχουσιν, τοὐναντίον ἐν τῇ *βιολογίᾳ*, δηλ. τῇ ἐπιστήμῃ ἐκείνῃ, ἧς ἀντικείμενον εἶναι ἡ ζῶσα φύσις, δηλ. φυτὰ καὶ ζῶα ἐπικρατεῖ εἰσέτι παρὰ πολλοῖς ἡ τελεολογικὴ θεωρία, ἐπικαλουμένη τὸ ὑπερφυσικὸν εἰς βοήθειαν, ὡς καὶ ὁ ἀνόργανος καὶ ὀργανικὸς κόσμος ἦν φύσεως ἄλλης, οὐχὶ δὲ ἑνιαῖος καὶ ἀλληλένδετος. Ἡ ἑνότης τοῦ ὀργαν. καὶ ἀνοργάνου κόσμου ἐγένετο παραδεκτὴ τάνῦν παρὰ πάντων τῶν φυσιοδιφῶν, ὅσοι φέρουσι τὰ πρῶτα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἐν ἐπαφῇ στενῇ πρὸς τὴν φύσιν ἐρευνῶσιν αὐτήν. Οὗτοι εἶναι ὀπαδοὶ ἢ θεμελιωταὶ τῆς μηχανικῆς θεωρίας.

Μεταξὺ τῶν φυσικῶν νόμων, οἵτινες διέπουσι τὰς σχέσεις τοῦ ὀργανικοῦ κόσμου (ζῶα καὶ φυτὰ) καὶ ἐπενεργοῦσιν εἰς τὴν διάπλασιν, ποικιλίαν, καὶ τελειοποίησιν τῶν φυτῶν καὶ ζώων, διαπρέπει ὡς λίαν οὐσιώδης ὁ *περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγών*.

Ἐνῷ κατὰ τὴν τελεολογικὴν θεωρίαν ἐπλάσθησαν ζῶα καὶ φυτὰ ἵνα ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ πλησίον ἀλλήλων, ἀπολαύοντα ἐξ ἴσου τῶν δώρων τῆς φύσεως, ἡ ἑτέρα θεωρία ἀνακαλύπτει πανταχοῦ ἐν τῇ φύσει ἀγῶνα δεινὸν καὶ ἀδυσώπητον πάντων πρὸς πάντα, καὶ οὐ μόνον οὐδαμοῦ εὑρίσκει τὴν ὑπὸ τῶν ποιητῶν ψαλεῖσαν εἰρήνην, ἀλλὰ τοὐναντίον πάλην σκληράν, τάσιν πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ πλησίον, ἐγωϊσμὸν, ἰδιοτέλειαν, πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργοῦντα ὁτὲ μὲν ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἐκ φυσικῆς τινος ὁρμῆς προερχόμενα, ὁτὲ δὲ ἐν συνειδήσει τοῦ πράττοντος.

Ὁ ἀγὼν οὗτος ὑπάρχει ἀναμφισβητήτως πανταχοῦ ἐν τῇ φύσει, ὅπου ὑπάρχει ζωή, αὕτη μάλιστα δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ ἐκείνου· τὰ ἐλατήρια, τὰ κινοῦντα ζῶα καὶ φυτὰ πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, εἶναι κυρίως ἡ πρὸς αὐτοσυντηρησίαν ὁρμὴ καὶ ἡ πρὸς διάδοσιν τοῦ εἴδοος (γενετήσιος ὁρμή). Ἕκαστος δὲ ἐννοεῖ εὐκόλως ὅτι ἄνευ τούτων ἤθελεν ἐκλείψει πᾶν ἄτομον καὶ πᾶν εἶδος.

Ἐπειδὴ ὁ νόμος οὗτος δὲν ἐνεργεῖ, ἐν γνώσει, οὐδὲ σκοπίμως, συμβαίνει συχνάκις νὰ καταστρέφηται ἐν τῷ ἀγῶνι ὠφέλιμόν τι ζῶον ἢ φυτὸν, νὰ ὑπολείπηται δὲ νικητὴς ἐπικίνδυνόν τι καὶ ἐπιβλαβές. Τοῦτο δὲν εἶναι ἄτοπον καὶ ἀπίστευτον, ὅταν ἀναλογισθῇ τις, ὅτι καὶ ἄλλα φυσικὰ φαινόμενα, οἷον ὑπέρμετρος θερμότης, ἢ σφοδρὸν ψύχος, καταστρέφουσι τοὺς κόπους τοῦ γεωργοῦ καὶ ἀποστεροῦσιν αὐτὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. Ταῦτα συμβαίνουσιν οὐχὶ σκοπίμως, οὐδ' ἐπίτηδες, ἀλλὰ κατὰ ἀναλλοίωτον νόμον. Οὕτω συμβαίνει καὶ μὲ τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα.

Ἂς γνωρίσωμεν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν νόμον τοῦτον, ἐρευνῶντες τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸν ὀργανικὸν κόσμον. Ὅλα τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ ἔχουσι τάσιν νὰ πολλαπλασιάζωνται εἰς μᾶλλον ἢ ἧττον γεωμετρικὴν ἀναλογίαν. Ἕκαστον εἶδος αὐτῶν δύναται ἐν τινι οὐχὶ μακρῷ χρόνῳ, ὑπὸ συνθήκας εὐνοϊκὰς εἰς τὴν διατήρησιν καὶ διάδοσιν αὐτῶν, νὰ αὐξήσῃ οὕτως ὥστε, νὰ καταλάβῃ ἐντελῶς κατάλληλόν τινα χώραν. Ὁ χρόνος εἶναι διάφορος διὰ τὰ διάφορα εἴδη. Ἤδη ὁ *Linné* εἶχεν ὑπολογίσει ὅτι ἓν μονοετὲς φυτὸν, παράγον δύο μόνον σπέρματα, (σημειωτέον δὲ ὅτι οὐδὲν παράγει τόσον ὀλίγα) ἤθελε παραγάγει ἐντὸς 20 ἐτῶν ἓν ἑκατομμύριον ἄτομα. Ὁ δὲ *Darwin* ὑπελόγισεν ὅτι ὁ Ἐλέφας, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐκ πάντων τῶν ζώων βραδύτερον πολλαπλασιάζεται, γεννῶν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὡρίμου ἡλικίας του, ἀπὸ τοῦ 30—90 ἔτους, τρία μόνον ζεύγη, ἐν 500 ἔτεσιν ἤθελε παραγάγει 15 ἑκατομμύρια ἀπογόνους. Ἐὰν λάβωμεν ὡς βάσιν τὸν μέσον ὅρον τῆς τεκνοποιΐας τοῦ ἀνθρώπου, ἐντὸς 25 ἐτῶν ἤθελε διπλασιασθῇ ὁ ὑπάρχων πληθυσμὸς, ἐντὸς 50 τετραπλασιασθῇ, ἐντὸς 100 δεκαπλασιασθῇ. Πλεῖστα ζῶα ταπεινοτέρων τάξεων καὶ ἰχθῦς γεννῶσι διὰ μιᾶς χιλιάδας τινάς ἢ ἑκατοντάδας χιλιάδων ὠῶν, πολλὰ δὲ ἄλλα ζῶα, οἷον οἱ μῦς γεννῶσι τρὶς ἢ ἑξάκις τοῦ ἔτους, καὶ μάλιστα ἑκάστοτε 4—6 νεογνά. Ἐὰν λοιπὸν ὑπολογίσῃ τις τὴν γεωμετρικὴν αὔξησιν ἑνὸς μόνον ζεύγους αὐτῶν ἐντὸς χρόνου τινὸς, θέλει εὕρει, ὅτι διὰ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς δὲν ἤθελεν ἐπαρκέσει. Πράγματι δὲ ἐνίοτε εἴδη τινὰ ζώων πολλαπλασιάζονται οὕτως, ὥστε ἐπέρχεται λιμὸς, ἀπώλεια καὶ μετανάστευσις αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦτο συμβαίνει παροδικῶς μόνον.

Πόσον ταχέως προβαίνει ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν ζώων ἐν εὐνοϊκαῖς περιστάσεσιν, ἀποδεικνύουσι περίεργά τινα παραδείγματα ζώων ἐξαγριωθέντων. Ὁ βοῦς καὶ ὁ ἵππος, ἅτινα ζῶα σχετικῶς βραδέως πολλαπλασιάζωνται, ἐντὸς τριῶν ἐτῶν οὕτως ἐπληθύνθησαν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀμερικῇ, ὥστε ὁ ἀριθμός των εἶναι ἀνυπολόγιστος. Οὕτω ζῶσι κατὰ *Humbold er Pampar* τῶν πολιτειῶν τοῦ *Laplata* τρία περίπου ἑκατομμύρια ἵππων, οἵτινες κατάγονται ἀπὸ ὀλίγων ἵππων Ἱσπανικῆς φυλῆς πρὸ τριακοσίων ἐτῶν ἐκεῖ εἰσαχθέντων. Οἱ βόες ἐκεῖ ἐπολλαπλασιάσθησαν τόσον, ὥστε κατ' ἔτος φέρονται εἰς τὸ ἐμπόριον 30,000 δέρματα, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐλαττοῦται κατὰ μικρὸν ἕνεκα τῆς καταδιώξεως αὐτῶν.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων καταφαίνεται, ὅτι ἕκαστον εἶδος φυτῶν ἢ ζώων ἐν σχετικῶς βραχεῖ χρόνῳ δύναται νὰ καταλάβῃ πᾶσαν τὴν ἔκτασιν τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἔνθα εὑρίσκει τὰς πρὸς τὸ ζῆν συνθήκας. Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω, διότι ὁ τῶν ἀνθρώπων, ζώων καὶ φυτῶν ἀριθμὸς οὐδ' ἐπὶ μικρὸν ἀναλογεῖ πρὸς τοὺς ἄνω ὑπολογισμούς. Πλεῖστοι ὀργανισμοὶ καλοῦνται νὰ μετάσχωσι τῆς ζωῆς, ὀλίγιστοι ὅμως μετέχουσιν αὐτῆς πράγματι, διότι οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀπόλλυνται πρὶν ἢ ἀναπτυχθῶσιν, ἢ βραδύτερον ἐν ἡλικίᾳ νεαρᾷ, πρὶν ἢ δυνηθῶσι νὰ ἀφήσωσι κληρονόμους.

Ἐὰν λάβωμεν ὡς ἀφετηρίαν τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἐρχόμεθα εἰς τὸ ἐξαγόμενον, ὅτι σειρά τις πολυαρίθμων καὶ ποικίλων ἐχθρικῶν σχέσεων, δυσμενῶν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν γεννηθέντων ὄντων ἐν τῇ ζωῇ, εἶναι πρόσκομμα εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ἀτόμου καὶ διάδοσιν τοῦ εἴδους. Ἐν ἑκάστῳ ἀτόμῳ ὅμως ἐνυπάρχει φύσει ἡ πρὸς αὐτοσυντηρισίαν ὁρμὴ καὶ ἡ προς διαιώνισιν τοῦ εἴδους, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἕκαστος ὀργανισμὸς ἀποδύεται εἰς δεινὸν ἀγῶνα πρὸς ὁμοειδεῖς καὶ ἑτεροειδεῖς ὀργανισμοὺς, καὶ πρὸς τὰς ἐπηρείας ἐκείνας ἃς συλλήβδην καλοῦμεν κλιματικὰς καὶ μετεωρολογικάς. Ἐνῷ οἱ ὀργανισμοὶ αὐξάνουσι γεωμετρικῶς, ἡ τροφὴ αὐξάνει ἀριθμητικως, ἐξ οὗ προκύπτει δυσαναλογία, ἐνῷ ὁ χῶρος μένει ἀμετάβλητος, καθιστάμενος κατὰ μικρὸν σχετικῶς ἀνεπαρκέστερος. Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ συμβαίνει ἔτη μέν τινα νὰ ὑπερισχύωσιν οὗτοι, ἔτη δέ τινα ἐκεῖνοι οἱ ὀργανισμοὶ εἰς διαφόρους χώρας, ὡς θέλομεν ἴδει τοῦτο κατωτέρω ὥστε τοιουτοτρόπως ἐπέρχεται μεταβολή τις, ἀλλοίωσις καὶ ποικιλία.

Ἕνεκα τοῦ ἀγῶνος περὶ τῆς ὑπάρξεως συμβαίνει νὰ μὴ πολλαπλασιάζωνται τόσον οἱ ὀργανισμοὶ, οἱ πολλὰ γεννῶντες, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶναι κάλλιον παρασκευασμένοι εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ νικηταὶ ἐξέρχονται αὐτοῦ. Ἂν ἄλλως εἶχε τοῦτο, ἔπρεπεν αἱ ταινίαι, οἱ σκώληκες ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐνδιαιτῶνται μόνον εἰς τὰ ἔντερα τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἑκατομμύρια ὠῶν γεννῶσι, νὰ ἦναι πολυαριθμώτατοι, πολὺ ὑπερβαίνοντες τὸν ἀριθμὸν τῶν ξενιζόντων αὐτοὺς ἀνθρώπων, ἐνῷ εὐτυχῶς ἕνεκα τοῦ ἀγῶνος τοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως εἶναι σχετικῶς ὀλιγάριθμοι. Τὸ αὐτὸ λεκτέον περὶ πλείστων ἄλλων.

Ἕκαστον ζῶον ἢ φυτὸν, ἅμα εἰσελθὸν εἰς τὴν κυκλοφορίαν τῆς ζωῆς, ἀποδύεται εἰς τὸν ἀγῶνα. Οἱ πολέμιοι εἶναι πολλοὶ καὶ ποικίλοι, οὐχὶ δὲ πάντες γνωστοί. Τοιοῦτοι εἶναι διὰ μὲν τὰ ζῶα ἄλλα σαρκοβόρα καὶ ἁρπακτικὰ, ζητοῦντα τροφὴν μεταξὺ ἐκείνων, ἢ ζῶα παράσιτα, ἐπὶ ἐκείνων ἢ ἐν τοῖς ἐντοσθίοις των ζῶντα, ἀλλ' ὡς ἀναλώμασι τοῦ ξενίζοντος, προσέτι αἱ διάφοροι καταστάσεις τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας, χιών, πάγος, ὑπερβολικὴ θερμότης καὶ ξηρασία, ὑετοὶ, πλημύραι κλπ. Τὰ φυτὰ διαμφισβητοῦσιν ἀλλήλοις τὴν κατοχὴν τοῦ ἐδάφους, τὴν ἀπορρόφησιν θερμότητος, φωτὸς, ὑγρασίας κλ. Ὁ ἀγὼν εἶναι ἐπίσης δεινὸς μεταξὺ ζώων ἀνηκόντων εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος καὶ τὴν αὐτὴν νεμομένων χώραν, διότι ἕκαστον φροντίζει νὰ ἀπολαύσῃ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, ἀποστεροῦν τὸ ἕτερον αὐτῆς. Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ πᾶσα ἰδιότης καλὴ, ἣν κέκτηται τὸ ἓν ἄτομον, στερεῖται δὲ τὸ ἄλλο, ἀποβαίνει ὠφέλιμος καὶ ἄγει εἰς τὴν νίκην. Τοῦτο δὲ τὸ νικῆσαν ἀπολαμβάνον ἀφθόνως τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων συνθηκῶν, αὐξάνει, ἐπιδίδει, ἐνισχύεται, γεννᾷ ἀπογόνους, ἐν οἷς μεταδίδεται κληρονομικῶς ἡ φυσικὴ δύναμις, ἐνῷ τοὐναντίον ὁ ἡττηθεὶς ἢ ἀπόλλυται, τὸ φυτὸν μαραίνεται καὶ ξηραίνεται, τὸ ζῶον ἀποθνήσκει, ἢ ἀπολαμβάνων ἀνεπαρκῶς τῶν πρὸς τὸ ζῆν, μένει ἀνάπηρος καὶ ἀσθενὴς, ἀφίνων κληρονόμους ἐπίσης ἀσθενεῖς, οἵτινες ὑποκύπτουσιν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τέλος ἀπόλλυνται.

Ὁ ζωϊκὸς κόσμος καὶ ὁ φυτικὸς ζῶσιν ἐν ποικίλῃ ἁρμοβαίᾳ ἐπιδράσει. Διότι ζῶα μέν τινα τρέφονται ἀπὸ φυτῶν μόνον, τινὰ δὲ ἀπὸ τῶν σαρκῶν ἄλλων ζώων, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου πλεῖστα φυτὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ ζώων, διότι π. χ. ἄνευ τούτων δὲν δύνανται νὰ γονιμοποιηθῶσιν. Ἕνεκα τούτου αἱ σχέσεις αἱ κατὰ τὸν περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνα ἀπαντώμεναι, γίνονται πολυπλοκώτεραι ἀκόμη καὶ ποικιλότεραι ἢ ἄνευ τούτου. Ἐκ τούτου γεννᾶται ἰσορροπία τις, ἥτις ὅμως δὲν εἶναι σταθερὰ καὶ ἀμετάβλητος, ἀλλὰ ταλαντεύεται ἐντὸς εὐρυτάτων ὁρίων Ἐὰν λοιπὸν ἔν τινι τόπῳ αὐξήσωσι καθ' ὑπερβολὴν τὰ χορτοφάγα ζῶα, τότε ἐλαττοῦται ἡ φυτεία κατὰ μικρὸν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἐπέρχεται λιμὸς, ἕνεκα τοῦ ὁποίου τὰ μὲν ζῶα ἐλαττοῦνται κατ' ἀριθμὸν, τοῦθ' ὅπερ ἐπιτρέπει εἰς τὰ φυτὰ νὰ αὐξήσωσιν ἀναλόγως τῆς ἐκείνων ἀπωλείας. Ἐὰν, ὡς εἴπομεν, αὐξήσῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν χορτοφάγων, αὐξάνει ἐπίσης καὶ ὁ τῶν σαρκοφάγων, εὑρισκόντων ἄφθονον τροφὴν, ἡ αὔξησις δὲ τούτων ἐπιφέρει ἐλάττωσιν ἐκείνων. Ποικιλία τοιαύτη καὶ διατάραξις ἢ διακύμανσις τῆς ἰσορροπίας παρατηρεῖται ἰδίως καταφανῶς ἔν τισι περιωρισμένοις τόποις, οἷον νήσοις εἰς οὓς εἰσήγαγεν ὁ ἄνθρωπος νέα ζῶα. Παράδειγμα τοιοῦτον παρέχει ἡ *ἁγία Ἑλένη*. Ἡ νῆσος αὕτη ἦτο κατάφυτος κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα. Οἱ Εὐρωπαῖοι εἰσήγαγον αἶγας καὶ χοίρους οἵτινες ηὔξησαν καθ' ὑπερβολὴν, ἐνέμοντο κατὰ μικρὸν τὰ τρυφερότερα φυτὰ καὶ τοὺς διαφόρους κλάδους τῶν δένδρων καὶ τὰς ῥίζας, οὕτω δὲ ἡ νῆσος κατέστη ἔρημος φυτῶν ἐντὸς δύο αἰώνων. Ἡ ἐρήμωσις αὕτη ὅμως ἐπέδρασεν ἀφ' ἑτέρου ἐπὶ τῶν ζώων, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἤρχισε νὰ ἐλαττοῦται, οὕτω δὲ εἴδη μέν τινα ἠλαττώθησαν, ἄλλα δὲ ἐξέλιπον.

Ἐπὶ τῆς νήσου *Juan Lernandes* τῆς σινικῆς θαλάσσης, ἐξετέθησαν ὑπὸ ναυτῶν αἶγες, οἵτινες ταχέως ἐπολλαπλασιάσθησαν δι' ἔλλειψιν συναγωνισμοῦ. Οἱ Ἱσπανοὶ ἵνα κωλύσωσι τοὺς ναύτας τοῦ νὰ θηρεύωσιν ἐν αὐτῇ, ἐξέθεσαν κύνας πρὸς ἐξολόθρευσιν τῶν αἰγῶν, ἐξ οὗ προῆλθεν αὔξησις τῶν κυνῶν, καταστροφὴ τῶν αἰγῶν· τότε ὅμως δι' ἔλλειψιν τροφῆς καὶ οἱ κύνες ἤρξαντο νὰ ἐλαττῶνται.

Ἀλλοιώσεις τοιαῦται συμβαίνουσι πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐν τῇ φύσει, εἶναι δὲ ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνος, οὗ αἱ σχέσεις εἶναι ποικιλώτατοι. Αἱ ἀλλοιώσεις αὗται ἀλλάσσουσι φυσικῷ τῷ λόγῳ καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τόπου τινος μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ ζῶντος ὀργανικοῦ κόσμου, ὡς καταδείκνυται τοῦτο ἐκ τῶν ἀνωτέρω συντόμων παραδειγμάτων. Ὁ ἀγὼν οὗτος εἶναι τόσον δεινὸς, ὥστε πλεῖστα ζῶα, οἷον ὁ ἄνθρωπος, ὁ βοῦς, ὁ ἵππος, ὁ ἐλέφας κλ. τὰ περισσότερα πτηνὰ καὶ οὕτω καθεξῆς, διατρέφουσιν ἐπί τινα χρόνον, τὰ νεογνά των, καὶ προφυλάττωσιν ἀπὸ παντὸς ἐχθροῦ, μέχρις οὗ δυνηθῶσι νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτὰ εἰς τὴν τύχην των. Ἐὰν ταῦτα ἐγκαταλείποντο ἅμα γεννηθέντα ἀβοήθητα, ἤθελον ταχέως παύσει τοῦ ζῆν διότι ἤθελον ὑποκύψει κατὰ τὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν εἰσῆλθον ἄνευ τῶν ἀναγκαίων προσόντων.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΧΗΜΕΙΑΣ,

ΥΠΟ

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΣΤΑΗ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΥ.

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ *XVI* αἰῶνος ἀπαντῶμεν τὸν ἀμίμητον *Paracelse*. Ὁ σοφὸς οὗτος, ὁ τοσοῦτον καλῶς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ τὴν ἐποχήν του γνωρίσας, ἔγεινεν ἀγύρτης ἵνα καταστῇ σεβάσμιος, εἶχεν ὅμως πολὺ πνεῦμα ἵνα νομίζηται σπουδαῖος, ἀλλ' ἐπεφυλάσσετο νὰ μεταπείθῃ τὴν σχολὴν του διὰ τὸν ἴδιον αὐτοῦ σκοπόν. Τὸ πᾶν πράττων διὰ τῆς ἀλχημείας καὶ τῆς ἀστρολογικῆς ἰατρικῆς ὁ *Paracelse* ἐδίδαξε τὴν ἀνάγκην τῆς παρουσίας τοῦ ἀέρος διὰ τὴν ἀναπνοὴν καὶ τὴν καῦσιν ἀνέπτυξε τὸ ὑδρογόνον ἐκ τοῦ ὕδατος τῇ συνεργείᾳ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ θεϊκοῦ ὀξέος· ἐξήγαγε τὸ ἐξείδιον τοῦ ὑδραργύρου ἐκ τοῦ νιτρικοῦ, παρεσκεύασε κάλλιον τὸν διχλωριοῦχον ὑδράργυρον, τὸ ἀρσενικῶδες ἐξὺ καὶ χλωριοῦχον ἀρσενικόν.

Ὁ *Duchesne* ἀπεχώρησε τὴν φυτόκολλαν ἐκ τοῦ ἀλεύρου δύο αἰῶνας πρὸ τοῦ *Beccari*, ὅστις ἔκαμεν αὐτὴν κάλλιον γνωστὴν, καὶ ἐδίδαξε τὸ μέσον τῆς παρασκευῆς.

Εἰς τὸν *Libavius* (*XVII* αἰὼν) ὀφείλομεν τὴν παρασκευὴν τοῦ κεκρυσταλλωμένου σακχάρου, τοῦ ἐξ ἀμυλλούχων οὐσιῶν οἰνοπνεύματος καὶ τοῦ διχλωριούχου κασσιτέρου διατηρήσαντος τὸ ὄνομα τοῦ ἐφευρετοῦ « *καπνίζον ὑγρὸν τοῦ Libavius* ».

Σπουδαῖα μεταλλουργικὰ μέσα περιεγράφησαν παρὰ τοῦ *G. Agricola* καὶ *Birin guccio*· ὁ τελευταῖος οὗτος ἐνασχολήθη εἰς τὴν παρασκευὴν πολεμικῶν παρασκευασμάτων καὶ διασκεδαστικῶν φώτων.

Ἡ παρασκευὴ τῆς στυπτηρίας περιεγράφη ὑπὸ τοῦ *André Cesalpino*, εἰς ὃν πρῶτον ὀφείλεται ἡ χρῆσις τοῦ γραφίτου εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν μολυβδοκονδύλων.

Ὁ *Pereg de Vergas* προέτεινε τὴν χρῆσιν τοῦ ὑπεροξειδίου τοῦ μαγγανίου πρὸς λεύκανσιν τῆς ὑπὸ τοῦ πρωτοξειδίου τοῦ σιδήρου κεχρωματισμένης ὑέλου.

Εἰς τὸν *Bartholomé de Medina* ὀφείλεται ἡ χρῆσις τῶν ὀρυκτῶν τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου δι' ἀμαλγαμώσεως.

Οἱ Ἐνετοὶ, οὓς τὸ ἐμπόριον εἶχε καταστήσει ἰσχυροὺς, κατ' τῶν ὁποίων τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα ἐξωδεύοντο ἀφθόνως εἰς ἅπαντας τοὺς λιμένας ἔνθα ἡ σημαία τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἐκυμάτιζεν, προετίμων μᾶλλον τὰς χημικὰς βιομηχανίας. Οἱ βαφεῖς τῆς Ἐνετίας ἠδύναντο νὰ παραβληθῶσι μὲ τοὺς τῶν ἄλλων μερῶν χάριν εἰς τὴν ἀφθονίαν καὶ τὴν καθαριότητα τῶν βαφικῶν ὑλῶν, ἃς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἀκαταπαύστως ἔφερον εἰς τὰ ἐργαστήρια αὐτῶν. Ἡ ὑαλοποιΐα ἦτο ἐκεῖ ἀνεπτυγμένην παρεσκευάζον δὲ καὶ ὡραῖα χρώματα διὰ τὴν βαφικήν.

Προχωροῦντες πρὸς τοὺς νεωτέρους χρόνους βλέπομεν τὸν *Vam- Helmont* (*XVI* αἰὼν) πρῶτον ἀποδείξαντα τὴν ὕπαρξιν πολλῶν εἰδῶν ἀέρος· ἔδοσε τὸ ὄνομα *ἀέριον* εἰς τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ ὤθησε τὸν *Hales*, τὸν *Priestley*, τὸν *Sennebier* καὶ τὸ, *Saussure* πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς βλαστήσεως.

Ὁ *Boyle* (*XVII* αἰὼν), ὁ διάσημος οὗτος φυσικὸς ἐπησχολήθη πολὺ εἰς τὴν χημείαν καὶ εἰς αὐτὸν ὀφείλομεν ἀμάλγαμά τι σύνθετον ἐκ μολύβδου, κασσιτέρου, βισμούθου καὶ ὑδραργύρου πρὸς κασσιτέρωσιν τῶν κυπέλλων καὶ πρὸ πάντων τῶν κυρτῶν ὑέλων· μέσον ἐπαργυρώσεως βασιζόμενον ἐπὶ τῆς χρήσεως τοῦ χλωριούχου ἀργύρου μεμιγμένου μετὰ κοινοῦ ἅλατος καὶ ἀσβέστου.

Κατὰ τὸν *XVII* αἰῶνα αἱ ὀνειροπολήσεις τῶν ἀλχημιστῶν ἐξέλειπον ἤδη διὰ τῆς πειραματικῆς μεθόδου ἣν ὁ *Leonard de Vinci*, ὁ *Gebilée* καὶ ὁ *Bacon* ἀνεκήρυξαν καὶ ἥτις εἰσήρχετο εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων. Ἐπίσης αἱ ὠφέλιμοι ἀνακαλύψεις τοσοῦτον ἐπολλαπλασιάσθησαν μετὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὥστε καθίσταται σχεδὸν ἀδύνατον νὰ ἀπαριθμηθῶσιν. *Flauber*, *Kunckel*, *Becher*, *Sala*, *Silvio*, *Tachen*, *Hoffman*, *Davison*, *Vigani*, *Jean Rey*, *Mayow* ἦσαν ἐνδοξότερα ὀνόματα.

Μετὰ τοῦ *Jean Rey* ἡ θεωρία τῆς ὀξειδώσεως ἄρχεται νὰ ἀναπτύσσηται σαφῶς· ὁ *Meyow* ἀποχωρίζει τὸ ὀξυγόνον ὑπὸ τὸ ὄνομα πνεῦμα ἀζωτοαερειοῦχον καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἐπιφορόν του ἐπὶ τῆς φυτικῆς καὶ ζωϊκῆς ζωῆς.

Ἡ ἀπάτη τῆς ἀρχαίας ἀμαθείας ἠφανίσθη, ἡ ἐλευθέρα ἐξέτασις εἰσέδυσεν αἴφνης εἰς τὰς ἐπιστήμας. Ἐσέβοντο εἰσέτι τὰ

τέσσαρα στοιχεῖα τῆς σχολῆς, ἀλλ' αἱ λέξεις *ἀὴρ*, *ὕδωρ*, *γῆ* καὶ *πῦρ* δὲν διετήρουν πλέον τὴν αὐτὴν συνεσταλμένην σημασίαν ἣν εἶχον κατ' ἀρχάς· ἡ λέξις *ἀὴρ* κατέστη τὸ ἰσοδύναμον τῶν ἀερίων· το *ὕδωρ* ἀντεπροσώπευε τὰ ὑγρά, ἡ *γῆ* τὰ στερεά, τὸ δὲ *πῦρ* τὸ ἐνεργὸν στοιχεῖον ὅπερ σήμερον καλοῦμεν *θερμότητα*, *φῶς*, *μαγνητισμὸν* ἢ *ἠλεκτρισμόν*.

Αἱ χημικαὶ γνώσεις, περιωρισμέναι μέχρι τοῦδε εἰς βιομηχανικὰς ἢ φαρμακευτικὰς συνθέσεις, ἤρχισαν ἀπὸ τοῦδε νὰ λαμβάνωσι μορφὴν καθαρῶς θεωρητικῶν ἐπιστημῶν. Ἐζήτησαν ἐν τῇ χημείᾳ τὴν κλεῖδα τῶν ὀργανικῶν φαινομένων καὶ ἤρχισαν ἐκ τῶν ἁπλουστέρων ὀργανισμῶν, ἐκ τῶν φυτῶν.

Ὁ *Hales* ἐνησχολήθη εἰδικῶς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς βλαστήσεως καὶ μετεχειρίσθη πρὸς συλλογὴν τῶν ἀερίων τὰ μέσα ἅτινα ὁ *Moitrel d' Element* ἔδειξε δέκα ἔξ ἔτι πρίν.

Ἀρ' ἑτέρου, ὁ *François Etienne*, δοὺξ τῆς Λωραίνης, μέγας δοὺξ τῆς Τοσκάνης, ὁ καταστὰς Φραγκῖσκος Α'. τῆς Γερμανίας, ἐπεβεβαίωσε τὴν καῦσιν τοῦ ἀδάμαντος, ἀνακαλυφθεῖσαν εἰς Φλωρεντίαν τὸ 1694, παρὰ τοῦ *Joseph Averani* καὶ *Cyprien Targioni* οἵτινες εἶδον τὴν πολύτιμον ταύτην οὐσίαν νὰ σχίζηται, νὰ ἀμαυροῦται καὶ νὰ ἀφανίζηται ἐν τῇ ἑστίᾳ μεγάλου φακοῦ κατασκευασθέντος παρὰ τοῦ *Bregens* καὶ δι' οὗ ὁ *Davy* ἐπανέλαβεν τὸ 1814 τὸ αὐτὸ πείραμα.

Ὁ *Watson* ἀνεκάλυψε τὸν λευκόχρυσον ἢ πλατίνα ὁ *Malouin* ἐδίδαξε τὴν ψευδαργύρωσιν τῶν μετάλλων· ὁ *Diesbach* ἐφεῦρε τὸ κυανοῦν τῆς Πρωσσίας, ἡ δὲ ἰατρικὴ χημεία ἐπλουτίσθη διὰ πλείστων ὠφελιμωτάτων παρασκευασμάτων.

Τέλος διελθόντες τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ *XVIII* αἰῶνος ἔνθα ἀπαντῶμεν τὰ ὀνόματα τοῦ *Newton*, *Lemery*, *Geoffroy*, *Hellot*, *Reaumun*, *Duhamel*, *Stahl*, *Brandt*, φθάνομεν εἰς τὸν *Bergmann* ὅστις, συνιστῶν τὴν χρῆσιν τῆς πλάστιγγος, συνετέλεσε πλεῖον παντὸς ἄλλου εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς πειραματικῆς χημείας καὶ εἰς τὴν ἐξάλειψιν ἐκ τῆς ἐπιστήμης πάσης πλάνης, ἣν ἡ σπουδὴ τῶν ἁπλῶν ἐργανολληπτικῶν ἰδιοτήτων τῶν σωμάτων εἶχεν ἀφήσει ἕως τότε. Ἡ ἐπιστήμη ἦτο εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν ὅτε ἀνεφάνησαν ὁ *Ichecle* καὶ ὁ *Priestley*, οἱ μεγαλείτεροι καὶ ἱκανώτεροι πρόδρομοι τοῦ *Lavoisier*.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ διάσημος γάλλος χημικὸς ἀνέτρεπεν ἁπάσας τὰς ἀρχαίας θεωρίας, ὅπως θεμελιώσε τὴν φαλοσοφικὴν χημείαν, αἱ ἰδέαι τοῦ *Stahl* παρέλυσαν τὰς προσπαθείας τῶν ὡραιοτέρων γνώσεων. Ὁ *Stahl* παρεδέχετο ὅτι τὰ μὴ κεκαυμένα σώματα ἐμπεριεῖχον στοιχεῖόν τι κληθὲν *φλογιστικόν*, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξάτμησις κατὰ τὴν καῦσιν παρήγαγε τὴν θερμότητα καὶ τὸ φῶς. Μέταλλον λοιπὸν ἦτο διὰ τὸν γερμανὸν χημικὸν σῶμα μᾶλλον φλογιστικόν· τὸ ἀξείδιον ἦτο τὸ ἀντιφλογιστικόν. Ἔκτοτε λοιπὸν ἤρχισεν ἡ *φλογιστικὴ θεωρία*.

Θεωρία, ὁποία καὶ ἦναι, εἶναι ἀξιόλογον μέσον συναρμολογίας τῶν παρατηρηθέντων ἀποτελεσμάτων· ἀλλ' εἶναι σπάνιον οἱ ἄνθρωποι, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἔξοχοι, νὰ μὴ παρασυρθῶσι τοῦ νὰ ἐκλάβωσι τὸ ἰδανικὸν διὰ πραγματικότητα· προσπαθοῦν νὰ ὑποστηρίζωσιν ἐκεῖνο ὅπερ νομίζουσιν ὅτι ὑποχρεοῦνται νὰ ὑποστηρίζωσιν, ἀφοῦ δὲ ἐργασθῶσιν εἰς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ ἀληθοῦς, ἡ θεωρία παύει τοῦ νὰ καταστῇ ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀνακάλυψίν της. Οὕτως ἐγεννήθησαν αἱ ἰδέαι τοῦ *Stahl* καὶ τοῦ *φλογιστικοῦ* του. Ἦτον ἡ πρώτη ἀπόπειρα χημικῆς θεωρίας καὶ, ὑπὸ τὸ σχῆμα ἀποπείρας, ἡ δοξασία τοῦ φλογιστικοῦ ἠξιοῦτο νὰ σπουδασθῇ καὶ ἐξετασθῇ. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἐξετασθῇ ἐπεβλήθη, ὡς εἰπεῖν, προσεκολλήθη, καὶ ἀφοῦ ὁ ἀθάνατος *Lavoisier* προσέβαλεν αὐτὴν θανασίμως, ἐξηκολούθησε νὰ πολεμῇ ἐπὶ πολὺ εἰσέτι τὸν αὐθάδη νεωτεριστὴν τὸν τολμήσαντα νὰ κυρυχθῇ ἐναντίον τοῦ φλογιστικοῦ καὶ τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ ὀπαδῶν.

Ἐν τούτοις ὁ *Lavoisier* ἐδοκίμασε, τὸ 1774, ὅτι πᾶν σῶμα καιόμενον ἀποῤῥοφᾷ ὀξυγόνον, καὶ ὅτι τὸ βάρος τοῦ ὑπολείμματος τῆς καύσεως ἐξισοῦται ἀκριβῶς μὲ τὰ βάρη τοῦ καέντος σώματος καὶ τοῦ ἀποῤῥοφηθέντος ὀξυγόνου. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ὅπερ σήμερον φαίνεται ἡμῖν τοσοῦτον ἁπλοῦν, παρῆλθον ἑξήκοντα αἰῶνες ὅπως ἴδῃ τὸ φῶς· παρεσκευάζετο βραδέως παρὰ τῶν ταπεινοτέρων ἐργατῶν καὶ παρὰ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων φιλοσόφων· ἀλλ' οἱ πρῶτοι ἦσαν πολὺ ὀλίγον μεταφυκικοὶ ἵνα τὸ ἐννοήσωσι, πρὸ πάντων δὲ νὰ εὕρωσι τὸ βάρος ἁπάσης τῆς χημείας· οἱ ἄλλοι ἦσαν λίαν πεπλανημένοι ἐντὸς τῶν νεφῶν τῆς μεταφυσικῆς, ὥστε δὲν κατέγειναν εἰς αὐτὸ, καίτοι πολλάκις ἀμυδρῶς τὸ παρετήρησαν.

Τῆς ἄλλοτε καλῶς τεθειμένης θεωρίας τῆς καύσεως ὁ *Lavoisier*, *Laplace*, *Guyton*, *Fourcroy*, *Berthollet*, *Vauquelin*, *Klaprothe*, *Tennant*, *Wollostoin*, *Davy*, *Brugnatelli*, *Dalton*, *Berzelius*, *Proust*, *Richter*, *Gay-Lussac*, *Laurent*, *Gerhard*, *Thenard*, *Duloly*, *Petit* καὶ ἅπαντες οἱ λοιποὶ Γάλλοι, Γερμανοί, Ἄγγλοι, Σουηδοί, Ἀμερικανοὶ χημικοὶ οἱ τοσοῦτον ἐργασθέντες εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς χημείας ἔσπευσαν νὰ ἀνεγείρωσι τὸ οἰκοδόμημα τοῦ ὁποίου αἱ ὕλαι ἦσαν πρὸ αἰώνων ἐν ταῖς χερσὶν ἁπάντων, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἀρχιτέκτων ἔφθασε λίαν ἀργά.

Αἱ θεωρίαι τῶν *πολλαπλῶν ποσοτήτων*, τῶν *ἰσοδυνάμων*, τῶν *ἀτομικῶν βαφῶν*, τοῦ *ἰσομορφισμοῦ* κτλ. κτλ. ἀνέπτυξαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἄπειρα γεγονότα ἅτινα καλῶς σπουδασθέντα ἡ νέα σχολὴ ἔσπευσε νὰ συλλέξῃ. Ἡ χημεία ἔλαβε τὸ αὐστηρὸν σχῆμα τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν· τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς, παρουσιασθέντα ἀλγεβρικῶς, ἐπέτρεψαν νὰ ῥυθμίσωσιν ἐκ τῶν προτέρων ἀγνώστους ἐνεργείας, ἅτινας ἡ πεῖρα ἀκολούθως ἐπραγματοποίησεν. Τέλος νόμοι τινὲς, ἀνακαλυφθέντες κατ' ἀρχὰς καὶ φαινόμενοι γενικοὶ ἐγενικεύθησαν περισσότερον.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ *XVIII* καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ *XIX* αἰῶνος ἀπαντῶμεν πλεῖστα ὅσα πρόσωπα πολὺ τὴν φαρμακευτικὴν καὶ τὴν βιομηχανίαν ὠφελήσαντα δι' ἐπωφελῶν ἀνακαλύψεων. Τοιοῦτοι εἰσὶν ὁ *Baumé* ἱδρυτὴς τῆς ἀραιομετρίας. *Deccroizelles* τῆς ἀλκαλιμετρίας καὶ πολλῶν βιομηχανικῶν ἐφαρμογῶν. *Chaptal* συγγραφεὺς διαφόρων ἐγχειριδίων περὶ τῶν χημικῶν τεχνῶν. *Pelleter*, *Eiguiér*, οἵτινες μετὰ τοῦ *Lowitz* διανέμονται τὴν τιμὴν τῆς ἀνακαλύψεως τῶν ἀποχρωματιστικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἄνθρακος. *Vauquelin* εἰς ὤν, ἀπὸ ὑπηρέτου χημικοῦ ἐργαστηρίου, ὀφείλεται τὸ χρώμιον καὶ σπουδαῖα ἔργα ὑπὸ βιομηχανικὴν ἔποψιν περὶ στυπτηρίας κτλ. *Courtois*, μᾶλλον γνωστὸς ὡς πυριτοποιὸς, ὅστις ἀνεκάλυψε τὸ ἰώδιον ἄνευ τοῦ ὁποίου ἡ ἀξιοθαύμαστος ἀνακάλυψις τοῦ *Niepce* καὶ *Daguene* θὰ ἦσαν εἰσέτι ἐν τῇ γεννήσει των.

Φθάσαντες εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ ἐπιστήμη ἐξέρχεται ἐκ τοῦ χάους τοῦ ἐμπειρισμοῦ, θὰ ἦττον ἡμῖν ἀδύνατον νὰ περιγράψωμεν τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς ἀλλεπαλλήλους μεταβολὰς χωρὶς νὰ ἀριθμήσωμεν ἁπάσας τὰς ἐργασίας τὰς γενομένας ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ *XIX* αἰῶνος· τώρα τοιαύτη ἀρίθμησις εἶναι ἀδύνατος· ἀρκεῖ νὰ ῥίψωμεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τῶν περιοδικῶν δημοσιεύσεων τῶν ὁποίων ἡ χημεία ὑπῆρξε καὶ καθ' ἑκάστην εἶναι εἰσέτι τὸ ἀντικείμενον, ὅπως παρατηρήσωμεν ἀμέσως τὸ ἀνωφελὲς τῶν προσπαθειῶν τῆς ἐπιχειρίσεως τοῦ ἔργου τούτου. Δὲν θὰ περιλάβωμεν λοιπὸν εἴς τινας παραγράφους ὅ,τι ἐπλήρωσε πολυαρίθμους τόμους. Ἡ ἱστορία ἄλλως τε τῆς χημείας συνταυτίζεται ἤδη μετ' αὐτῆς τῆς χημείας. Ἅπαντες εἰσὶν σύμφωνοι περὶ τοῦ τί δυναται καὶ τί μέλλει νὰ ἀνακαλύψῃ ἡ χημεία καὶ κατὰ πόσον συνετέλεσε καὶ συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν.

Περαίνων τὴν μικρὰν ταύτην ἀφήγησιν τῆς ἱστορίας τῆς χημείας ὀφείλω κατὰ καθῆκον νὰ ἀναφέρω τὸ ὄνομα διασήμου ἀνδρὸς, τοῦ *Liebig*, ὅστις ἀπὸ πενιχροῦ παιδὸς πρύτανις τῆς χημείας καταστὰς καὶ ὡς καθηγητὴς τὴν Γερμανίαν τιμήσας, ἀπέθανεν ἐρέτος ἀφήσας κενὸν δυσαναπλήρωτον οὐ μόνον ἕνεκεν τῆς εὐμεθόδου διδασκαλίας του, ἀλλὰ καὶ τῶν πολλῶν αὐτοῦ σοφῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τῶν ἀλκαλοϊδῶν καὶ τῶν ἀνακαλύψεών του. Περιοριζόμενος μόνον νὰ χύσω ἓν δάκρυ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀξιοσεβάστου καθηγητοῦ εὔχομαι ἵνα καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι ἀναφανῶσι τοιοῦτοι ἄνδρες, διότι πράγματι εἶναι λυπηρὸν ἡ ἄλλοτε ἑστία τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ ἀναδείξασα τοὺς ἀθανάτους ἐκείνους ἄνδρας τοὺς διὰ τῆς σοφίας τὴν Ἑλλάδα ἔνδοξον καταστήσαντας, τὴν ἔτι καὶ σήμερον τὴν προσοχὴν ἁπάντων τῶν σοφῶν Εὐρωπαίων διὰ τῶν ἀθανάτων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος ἐφελκύουσαν, ἡ πατρὶς λέγω, αὕτη τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἱπποκράτους, τοῦ Δημοσθένους καὶ Θουκυδίδου καὶ τῶν λοιπῶν σοφῶν τῆς ἀρχαιότητος νὰ ἐλαττοῦται σήμερον ὡς πρὸς τὴν παιδείαν τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης. Πλὴν ἡ λύπη αὕτη μετριάζεται ὑπὸ γλυκείας τινὸς παρηγορίας, ὑπὸ τῆς λέξεως ἐκείνης ἣν ἕκαστος δύναται νὰ ἀναγνώσῃ ἐν τῷ μετώπῳ παντὸς Ἕλληνος, ὑπὸ τῆς παρηγόρου τέλος ΕΛΠΙΔΟΣ.

Ἐν Σμύρνῃ τὴν 1 Ὀκτωβρίου 1873.

Σ. Ι. ΣΤΑΗΣ.

Ο ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Γ. Βοντζίδου.)

Ὁ ἰδιωτικὸς βίος τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως ἦτο εἰκὼν τῆς ἀρχαιοτέρας περσικῆς διαίτης καὶ ὅμοιος πρὸς νομαδικὸν βίον φιάσαντα εἰς ὕψιστον βαθμὸν τῆς πολυτελείας. Καὶ μετὰ τὴν μετάβασιν εἰς σταθερὰς οἰκήσεις δὲν ἐξηλείφθησαν παντάπασι τὰ ἴχνη τοῦ νομαδικοῦ βίου, βλέπει τις αὐτὰ ἰδίως εἰς τὴν ἀλλαγὴν διατριβῆς κατὰ τὰς διαφόρους τοῦ ἔτους ὥρας. Ὡς ἐπορεύοντο ποτὲ οἱ νομαδικοὶ γενάρχαι τῶν Περσῶν μετὰ τῶν ἀγελῶν αὐτῶν, οὕτως ἐπορεύοντο καὶ οἱ Πέρσαι βασιλεῖς μετὰ τῶν αὐλικῶν αὐτῶν ἐν τῇ ἀλλαγῇ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους ἀπὸ τῆς μιᾶς πρωτευούσης τοῦ βασιλείου των εἰς τὴν ἄλλην. Αἱ τρεῖς πρωτεύουσαι, Σοῦσα, Βαβυλὼν καὶ Ἐκβάτανα, ἀπήλαυον ἑκάστη κατ' ἔτος τοῦ προνομίου ἵνα κατοικοῦνται ἐπὶ ἕνα μῆνα. Τὴν ἄνοιξιν διέτριβον οἱ βασιλεῖς εἰς τὰ Ἐκβάτανα, τοὺς τρεῖς τοῦ θέρους μῆνας εἰς τὰ Σοῦσα, καὶ τὸ φθινόπωρον καὶ χειμῶνα εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ἡ μεγάλη ποικιλία τοῦ κλίματος εἰς τὰς χώρας τόσον ἐκτεταμένου βασιλείου, ἡ ὁποία ἐν Ἀσίᾳ ἕνεκα αἰτιῶν τινων εἶναι θαυμαστοτέρα ἢ ἐν Εὐρώπῃ παρέχει ἐν τῇ ἀλλαγῇ τῆς διατριβῆς ἀπόλαυσιν, τὴν ὁποίαν ὁ κατοικῶν εἰς τὰ ψυχρὰ κλίματα δυσκόλως δύναται νὰ περιγράψῃ· Πᾶσαι δὲ αἱ ὁδοιπορίαι ἐγίνοντο μετὰ τοσοῦτον πολυπληθοῦς ἀκολουθίας, ὥστε ὡμοίαζον πρὸς μεγάλας ἐκστρατείας, καὶ αἱ δυστυχεῖς ἐπαρχίαι τοῦ βασιλείου ὑπὸ τῶν περιοδειῶν τούτων ἠφανίζοντο, καταντῶσαι ἐπὶ τέλους νὰ λιμοκτονήσωσι. Πολυπληθὴς ἔνοπλος ἀκολουθία ἀπετέλει παρὰ τοῖς μεγιστᾶσι τῆς Ἀνατολῆς πάντοτε μέρος τῆς Ἀσιατικῆς μεγαλοπρεπείας, παρὰ τοῖς βασιλεῦσιν ἡ ἀκολουθία αὕτη ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε ὡμοίαζε πρὸς ἀληθῆ στρατιάν. Τοῦτο δὲ τὸ ἔθιμον εὑρίσκεται ἀμετάβλητον παρὰ τοῖς ἡγεμόσι τῆς νεωτέρας Ἀσίας, καὶ μετὰ θαυμασμοῦ ἀναγινώσκει τις τὰς διηγήσεις τῶν Εὐρωπαίων περιηγητῶν. Ἱκανὰ λείψανα τῆς προτέρας διαίτης φαίνονται ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν παλατίων καὶ τῶν πύργων τῶν Περσῶν βασιλέων. Οἱ πύργοι τούτων εἶχον πάντες μεγάλους χώπους ἢ παραδείσους, οἱ ὁποῖοι ὁλοκλήρους χώρας ἀπετέλουν καὶ τόσον εὐρεῖς ἦσαν, ὥστε ἐν αὐτοῖς ἐπεθεώρουν τὸν στρατὸν, ἐγίνοντο κυνήγια, καὶ πλῆθος ἀγρίων θηρίων διαφόρων εἰδῶν ἐτρέφοντο. Τοιαῦτα οἰκοδομήματα εὑρίσκοντο οὐ μόνον εἰς τὰς τρεῖς μνημονευθείσας μητροπόλεις, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους τόπους τῆς Ἀσίας, ὅπου οἱ βασιλεῖς ἐνίοτε διέτριβον ἐκεῖ, ὅπου οἱ σατράπαι τὰς κατοικίας των εἶχον.

Τὸ παλάτιον τοῦ βασιλέως ἔφερε παρὰ τοῖς Πέρσοις τὸ ὄνομα τῆς Θύρας ἢ τῆς Πύλης, ὁποῖον ἀκόμη καὶ σήμερον ἐν Κωνσταντινουπόλει φέρει. Κατὰ τὸν συνήθη τρόπον τῶν Ἀσιατικῶν ἡγεμόνων κλείονται καὶ οἱ Πέρσαι βασιλεῖς ἐντὸς τοῦ παλατίου των καὶ σπανίως φαίνονται δημοσίᾳ, καὶ συγχρόνως τὴν πρὸς αὐτοὺς εἴσοδον δύσκολον καθιστῶσι. Τὸ πλῆθος τῶν αὐλικῶν ἔπρεπε κατὰ τὴν διαφοράν τῆς τάξεως καὶ θέσεώς του νὰ διατρίβῃ εἰς τὰς ἔξω αὐλὰς ἢ προδόμους ἢ πρὸ τῶν θυρῶν, τὸν δὲ πρὸς τὸν βασιλέα σεβασμὸν ἐπέταττεν ἐνταῦθα τραχεῖα θεσμοθεσία. Ὁ ἀριθμὸς τούτων τῶν αὐλικῶν ἦτο λίαν μέγας· διὰ τούτων ἤρχετο τὸ πᾶν πρὸς τὸν βασιλέα· οὗτοι ἔφερον ἐντεῦθεν καὶ τίτλους, τοὺς ὁποίους ἔπειτα διετήρουν πάντοτε· ὠνομάζοντο τὰ ὦτα τοῦ βασιλέως, οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ βασιλέως κτλ. Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τολμήσῃ ἀμέσως ἢ ἄνευ ἀδείας νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν βασιλέα.

Ἡ τράπεζα τοῦ βασιλέως ἦτο ὡσαύτως κατά τινα ὡρισμένην θεσμοθεσίαν τεταγμένη· ἡ τάξις αὕτη ἐπὶ τέλους κατήντα ὀχληρὰ πρὸς αὐτόν. Ὡς κύριος καὶ δεσπότης ὅλου τοῦ βασιλείου ἔπρεπε ν' ἀπολαύῃ μόνον τοῦ καλλιτέρου καὶ πολυτιμοτέρου φαγητοῦ καὶ ποτοῦ τὸ ὁποῖον αἱ χῶραι αὐτοῦ ἔφερον. Δὲν ἔπινεν ἄλλοθεν ὕδωρ εἰμὴ ἀπὸ τοῦ ἐν Σουσιάνῃ Χοάσπιδος, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ του ἐπὶ πλήθους ἁμαξῶν ἐντὸς ἀργυρῶν σκευῶν ὄπισθεν αὐτοῦ ἐκομίζετο· τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης του ἅλας ἔπρεπε νὰ κομισθῇ ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς τοῦ Ἄμμωνος, ἀπὸ τοῦ μέσου δηλονότι τῆς Ἀφρικανικῆς ἐρήμου, ὁ οἶνός του ἀπὸ τῆς ἐν Συρίᾳ Χαλυβῶνος (τοῦ σημερινοῦ Χαλεπίου) ὁ σῖτος διὰ τὸν ἄρτον του ἀπὸ τῆς Αἰολίδος. Ἦτο προσέτι νόμος ἵνα, ὅταν ὁ Πέρσης βασιλεὺς δι' ἐπαρχίας τινὸς διέλθῃ, ὁ καλλίτερος ἀπὸ τοὺς καρποὺς τοῦ τόπου προσενεχθῇ αὐτῷ, καὶ ὅλοι οἱ ὑπήκοοί του ἦσαν διατεταγμένοι, ἵνα ἐν τῷ εὑρεῖ αὐτοῦ βασιλείῳ τὰ πολυτιμότατα βρώματα διὰ τὴν τράπεζάν του προμηθεύωσιν.

Εἰς τὰς τέρψεις τοῦ Πέρσου βασιλέως ἀνήκουσι τέλος καὶ τὰ μεγάλα κυνηγέσια, τὰ ὁποῖα ἐπροξένουν τὴν μεγίστην τῶν ἡδονῶν καὶ ὡς προάσκησις πρὸς τὸν πόλεμον καὶ ἀξία τοῦ βασιλέως ἰδίως ἐνασχόλησις ἐθεωροῦντο. Ταῦτα δὲ τὰ κυνηγέσια ἐγίνοντο μετ' ἀκολουθίας ὁλοκλήρου στρατιᾶς, καὶ ὁμοίαζον πολὺ πρὸς τὰ σημερινὰ στρατόπεδα. Οἱ Πέρσαι ὑπῆρξαν κατ' ἀρχὰς οὐ μόνον ποιμενικὸς ἀλλὰ καὶ κυνηγετικὸς λαός. Διήρουν τὰ κυνηγέσια εἰς τὰ ἐν τοῖς Παραδείσοις τὰ ὁποῖα ἦσαν ἡ συνήθης εὐάρεστος τῶν Περσῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν μεγιστάνων ἐνασχόλησις, καὶ τὰ ἐν ὑπαίθρῳ κυνηγέσια, τὰ ὁποῖα ὡς μεγαλείτερα καὶ λαμπρότερα ἐθεωροῦντο, καὶ πρὸς ταῦτα ἦσαν κατάλληλοι αἱ πολύθηροι χῶραι τῶν βορείων Μήδων ἢ καὶ τῶν Ὑρκανίων.

Η ΤΙΜΩΡΙΑ.

(Ἐλευθέρα μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Φ. Δ.)

(Συνέχεια ἴδε φυλλ. Ε'.).

XVI

Τὸ ἀποτέλεσμα ὅπερ παρήγαγεν εἰς τὸν ἱππότην Δὲ Τολουμόντην ἡ θέα τοῦ νεωστὶ ἐλθόντος οὐδὲν τῶν παρισταμένων προσώπων διέφυγεν.

Μετά τινα σιωπὴν ἡ δεσποσύνη Δὲ Κλαιρβὼ ἀνέκραζεν, ὑπείκουσα εἰς τὴν συνήθη αὐτῆς ζωηρότητα καὶ ἀδιακρισίαν.

— Ἀληθῶς, κύριε Ἱππότα, ἤθελε νομίσει τις, ὅτι ἐγνωρίζετε πρὸ καιροῦ τὸν Στέφανον καὶ ὅτι ἡ παρουσία του σᾶς ἀναπαλαιεῖ πράγματα.... πράγματα δηλαδὴ, τὰ ὁποῖα σᾶς ἐνδιαφέρουσιν.

Ὁ Ῥιχάρδος εἰς ταύτας τὰς λέξεις ἐράνη ὡς ἀφυπνισθεὶς ἐξ ὀνείρατος, καὶ ἀπεκρίθη μετά τινος δυσκολίας:

— Ἀπατᾶσθε, δεσποσύνη, εἶναι ἡ πρώτη φορὰ, καθ' ἣν βλέπω τὸν κύριον, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶμαι ἐντελῶς ἄγνωστος. Δὲν ἔχει οὕτω, νέε;

— Εἶναι ἀληθὲς, ὑπέλαβεν ὁ Στέφανος, οὐδέποτε ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ παρευρεθῶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου.

— Ἀρ' ἑτέρου διέκοψεν ἡ Ματθίλδη, ὁ Στέφανος οὐδόλως ἐξῆλθε τῶν περιχώρων.

— Τὸ γνωρίζω, ἀντέταξεν ἡ ὑπερῆλιξ κόρη, ἀλλ' ἴσια ἴσια διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ἐξεπλάγην βλέπουσα τὸν Κ. Δὲ Τολουμόντην νὰ παρατηρῇ αὐτὸν μετὰ τοσαύτης προσοχῆς.

— Δεσποσύνη, ὑπέλαβεν ὁ περιηγητὴς μετὰ μειδιάματος, ἔχω κἄποτε τρόπους ὀλίγον ἀλλοκότους.... καταλαμβάνομαι αἴφνης ὑπὸ ῥεμβασμῶν, ὅπερ, ὁμολογῶ, δὲν εἶναι τόσον εὐγενές· ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον προέρχεται ἐκ τῆς ἰδιοσυγκρασίας μου καὶ ἐκ τῶν συμβεβηκότων, ἅτινα ἐπλήρωσαν τὴν ὕπαρξίν μου

Εἶτα ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Γοδεφροΐδον, παρεκάλεσεν αὐτὸν, ὅπως τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὸ οἴκημα τοῦ Χριστοφόρου.

— Ἀλλὰ, παρετήρησεν οὗτος, σᾶς εἶπον ἤδη, ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχητε παρ' αὐτοῦ, ἔστω καὶ τὸν ἐλάχιστον λόγον. Μοὶ ἐφάνη εἰς ἐντελῆ κατάστασιν μέθης.

— Τὸ πιστεύω, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω τὸν ἀρχαῖον καὶ πιστὸν αὐτὸν ὑπηρέτην τοῦ δυστυχοῦς φίλου μου.

— Τότε λοιπὸν, ἀφ' οὗ ἐπιμένετε, εὐαρεστηθῆτε νὰ μὲ ἀκολουθήσητε.

Ὁ Κ. Δὲ Τολουμόντης, ὑποκλίνας πρὸς τὰς κυρίας, ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Γοδεφροΐδου πρὸς τὸν μικρὸν ἐκεῖνον σωρὸν τῶν οἰκημάτων, ἅτινα, καλυπτόμενα ὑπὸ μεγάλων δένδρων, ἀπολήγουσι κάτωθεν τοῦ πύργου.

Ὁ νέος δείξας τῷ ἱππότῃ τὸ ζητούμενον οἴκημα, ὅπερ ὡμοίαζε μᾶλλον πρὸς φωλεὰν ζώου, ἀπεσύρθη.

XV

Ὁ Κ. Δὲ Τολουμόντης ἔπληξεν ἐπὶ τῆς μικρᾶς καὶ τεθραυσμένης θύρας, ἀλλ' οὐκ ἦν ἀπάντησις.

Παρατηρήσας διά τινος σχισμῆς, εἶδεν ἄνθρωπον στηρίζοντα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τραπέζης, ὡσεὶ ἐκοιμᾶτο.

Ἐκτύπησεν ἐκ νέου, ἀλλὰ καὶ νῦν οὐκ ἦν φωνή.

Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ εἰσέλθῃ ἄνευ ἀδείας.

Ὁ ἄνθρωπος ἐξηκολούθει μένων ἀκίνητος, ἀλλ' αἰσθανθεὶς ἑαυτὸν κινούμενον ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ ἱππότου, ἐξῆλθε τῆς τοιαύτης ναρκώσεως.

— Ἔ! ἔ! τίς μὲ θέλει; ἀνέκραζε τρίβων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. Ἂς μὲ ἀφήσωσιν ἥσυχον! Ὁ Χριστόφορος δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ κἀνένα, οὔτε θέλει νὰ ἰδῇ κἀνένα.

— Ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων φίλων τοῦ Κυρίου σου Οὐενκεσλάου, ἀπήντησε μεγαλοφώνως ὁ περιηγητής.

— Ἀκόμη εἷς δαίμων! ἀκόμη ἓν φάντασμα! ἀνεφώνησεν ὁ ἠλίθιος. Ὤ! αὐτὸ τὸ πρόσωπον, αὐτὸ τὸ πρόσωπον τὸ εἶδον πολλάκις πλησίον ἐκείνου...

— Ἡσύχασε, ἡσύχασε, καλέ μου Χριστόφορε, ἀπεκρίνατο ὁ ἱππότης μετὰ πολλῆς ἀγαθότητος. Εἶμαι ὁ Τολουμόντης, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζες... Ὤ! μὲ εἶδες ἑκατὸν φοράς, μάλιστα ἐδῶ εἰς τὸν πύργον. Ἐνθυμήσου πόσα φλωρίνια ἔλαβες ἀπὸ ἐμὲ, διότι ἦσο ἄξιος...

Ὁ γέρων ἀποκαλύπτων τὸ πρόσωπον παρετήρει ἀπλήστως τὸν ξένον.

— Τολουμόντης! Τολουμόντης! ἐψυθίριζεν, ὡσεὶ ὡμίλει καθ' ἑαυτὸν, ναὶ, ναὶ, τὸν βλέπω ἀκόμη... ὑψηλὸς, ξανθὸς, ὡραῖος, καλὸς νέος, καταδεκτικὸς, γενναῖος, ὀλίγον ἐξύθυμος. Ἀλλ' ἀνεχώρησε καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον... Βεβαίως ἀπέθανεν.

— Ὄχι, φίλε μου, δὲν ἀπέθανεν· ἐταξείδευσε πολλὰ μέρη καὶ ἐπανῆλθε τώρα καλῶς ἔχων. Εἶμαι ἐγὼ, καλέ μου Χριστόφορε, παρατήρησέ με καὶ θέλεις μὲ ἀναγνωρίσει.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐρώτισαν ἐπὶ μᾶλλον τὴν μνήμην τοῦ μεθύσου.

Παρετήρησεν ἀσκαρδαμυκτὶ τὸν ἱππότην, ἔπειτα τύπτων τὸ μέτωπον αὐτοῦ ἀνεφώνησε διὰ φωνῆς συγκεκινημένης:

— Ὤ! εἶναι ἀληθὲς, εἶσθε ὁ Κ. Ῥιχάρδος... ὁ ἴδιος. Εἶναι δυνατόν; εἶναι δυνατόν; Ὕστερον ἀπὸ τόσους χρόνους, ἀπὸ τόσα τρομερὰ καὶ φρικώδη πράγματα, νὰ σᾶς ἴδῃ τις! Θεέ μου, Θεέ μου! τρομερὰ δυστυχία! ὁ ἄθλιος!

Κρύπτων δὲ ἐν ταῖς χερσὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἐξέπεμπεν θρήνους καὶ στόνους διασχίζοντας τὸ στῆθος τοῦ μηδαμινοῦ αὐτοῦ ὄντος.

— Οὕτω, ὑπέλαβε συγκεκινημένος ὁ ἱππότης, ἀποδεικνύεις! Χριστόφορε, ὅτι δὲν ἠπατήθην νομίζων σε ἄξιον καὶ πιστὸν ὑπηρέτην. Ἡ ἐνθύμησις αὕτη, τὴν ὁποίαν διατηρεῖς περὶ τοῦ καλοῦ ἐκείνου Κυρίου σου, καθὼς καὶ περὶ τῶν φίλων του, δεικνύει τὴν καλήν σου καρδίαν, καὶ πλέον παρὰ ποτε θέλεις ἔχει τὴν ἀγάπην μου.

Μόλις ὁ ἱππότης ἐτελείωσε τὰς λέξεις ταύτας, ὁ μέθυσος, ταχὺς ὡς τίγρις, ὥρμησεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἁρπάσας αὐτὸν ἐκ τοῦ τραχήλου, ἀνέκραζεν:

— Σὺ τολμᾶς νὰ μὲ περιφρονήσῃς οὕτω; σύ; Σὺ δὲν εἶσαι ἄλλο παρὰ εἷς κακοῦργος σταλμένος παρὰ τοῦ ᾅδου. Λοιπὸν, πήγαινε ἐκεῖ ὅθεν ἦλθες.

Ἡ προσβολὴ ὑπῆρξε τοσοῦτον αἰφνιδία καὶ τοσοῦτον ὁρμητικὴ, ὥστε ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ σοβαρὸν χαρακτῆρα, ὁ δὲ ἱππότης ὤφειλε νὰ μεταχειρισθῇ ὅλας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις, ὅπως ἀντικρούσῃ τὸν ἀνταγωνιστὴν αὐτὸν, οὗτινος ἡ μανία ηὔξανε, καὶ ὅστις ἐν ταὐτῷ ἐξέπεμπεν ὠρυγὰς φρικωδεστάτας.

Ἡ πάλη ἐξηκολούθει, ὅτε ἡ θύρα ἠνεῴχθη ἀποτόμως, τρίτον δὲ πρόσωπον εἰσῆλθεν ἐν τῇ καλύβῃ ταύτῃ.

Πάραυτα ὁ περιηγητὴς παρετήρησεν ὅτι, ὡς ἐὰν ἐπενήργησε βάσκανός τις δύναμις, ἡ μανία τοῦ γέροντος κατηυνάσθη, κατόπιν δὲ, εἶδεν αὐτὸν ὀπισθοχωροῦντα μέχρι τοῦ τοιχώματος, ἔνθα πλέον ὁ δυστυχὴς αὐτὸς, διασταυρώσας τὰς χεῖρας καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν, διέμεινεν ὡς ἰκέτης.

XVI

Ἐκεῖνος, οὗτινος μόνον ἡ θέα ἤρκεσεν, ὅπως φέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ, ἦτον ὁ Στέφανος Φανούλης.

— Κύριε Ἱππότα, εἶπεν εἰσελθὼν, διαβεβαιωθῆτε, ὅτι οὐδόλως προϋτιθέμην νὰ ἔλθω εἰς βοήθειάν σας· ἀλλ' ὡς βλέπετε, πρόκειται περὶ ἑνὸς ἀθλίου ἄφρονος, περὶ τοῦ ὁποίου ἴσως δὲν ἐσκέφθητε πολὺ, καὶ ἐτόλμησα νὰ ἔλθω....

— Σᾶς εὐχαριστῶ ἀπὸ καρδίας, ἀγαπητέ μοι φίλε, διέκοψεν ὁ Ἱππότης· πραγματικῶς ἐπρόκειτο περὶ ἰσχυροτέρου, κατὰ τοῦ ὁποίου δὲν ἐπεθύμουν νὰ μεταχειρισθῶ βίαν, ὅπως ὑπερασπίσω ἐμαυτόν. Ἀλλὰ διατί εἰς μόνην τὴν θέαν σας ὁ ἄθλιος οὗτος μὲ παρῄτησεν; Ἰδέτε εἰς ποίαν κατάστασιν τὸν κρατεῖ μόνον ἡ παρουσία σας! Εἶναι ἐκμηδενισμένος ἤδη, οὔτε τολμᾷ νὰ σᾶς παρατηρήσῃ.

— Τῷ ὄντι, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα οὔτε ἐγὼ ἐδυνήθην ποτε νὰ ἐξηγήσω, Κ. Ἱππότα. Φαίνεται ὅτι μὲ φοβεῖται καὶ μὲ ἀποφεύγει· ἐνὶ λόγῳ, ἡ θέα μου μόνον προξενεῖ εἰς αὐτὸν παράδοξον ἐντύπωσιν.

Ὁ Κ. Δὲ Τολουμόντης παρετήρει μετὰ προσοχῆς τὸ πρόσωπον τοῦ νεανίου, τὸν ὁποῖον τόσον εὐνοϊκῶς ὁ Κ. Δὲ Χαλεμβράϋ ἐπροστάτευε, καὶ, κύπτων τὴν κεφαλὴν, ἐφαίνετο σύννους ἐπί τινας στιγμάς.

Ἡτοιμάζετο ν' ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον, ὅτε εἶδε τὴν δεσποσύνην Δὲ Κλαιρβὼ μετὰ τῆς ἀνεψιᾶς της προχωρούσας πρὸς τὴν καλύβην τοῦ Χριστοφόρου.

Ἀμφότεροι ἔσπευσαν νὰ ἐξέλθωσιν, ὅπως προϋπαντήσωσι τὰς κυρίας.

— Πῶς! ἀνέκραξεν ἡ Ματθίλδη, καὶ ὑμεῖς Στέφανε εὑρίσκεσθε μετὰ τοῦ Κ. Ἱππότου;

— Μάλιστα, ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ ὁ τελευταῖος, ὁ Κ. Στέφανος ἦλθεν ἐν ᾧ ἐγὼ ἤμην ἐντός.

— Τότε λοιπὸν, ἀντέταξεν ἡ Ἰσαβέλλα θὰ διέκοψεν πολὺ ὡραῖα αὐτὴν τὴν *κρυφομιλίαν* σας, διότι ὁ Δαρμὲς φοβεῖται ὑπερβολικῶς αὐτόν. Ἐκτὸς αὐτοῦ οὐδεὶς ὑπάρχει ἐνταῦθα ὅστις δύναται νὰ κρατῇ εἰς σέβας αὐτὸν τὸν ἄθλιον τρελλὸν, τὸν ὁποῖον ὁ ἐξάδελφός μου ἀνέχεται ἐνταῦθα ἕνεκα συμπαθείας, ἣν δὲν δύναμαι νὰ ἐξηγήσω· ἴσως βασίζεται εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Στεφάνου, ἐπειδὴ εἶναι βέβαιος, ὅτι ἐν ὅσῳ οὗτος διαμένει μεταξὺ ἡμῶν, ὁ ἄφρων θὰ ἐξακολουθῇ νὰ φέρηται ὡς ἀρνίον.

— Μάλιστα, προσέθεσεν ἡ Ματθίλδη, ἡ ἐπιῤῥοὴ τοῦ Στεφάνου ἐπὶ τοῦ Χριστοφόρου εἶναι ἀνεξήγητος.

— Ἐγὼ ὅμως ἐξηγῶ ταύτην κάλλιστα, ἀπήντησεν ἡ γραῖα κόρη, μετ' εἰρωνείας. Ὁ Στέφανος εἶναι εἷς ἀληθὴς μάγος, πάντες δὲ ὅσοι πλησιάζουσιν αὐτὸν αἰσθάνονται αὐτὴν τὴν ἐπιῤῥοήν του.

— Καλὰ λοιπὸν, ἀπεκρίνατο ὁ Κ. Δὲ Τολουμόντης, νομίζω, ὅτι τὸ τοιοῦτον περιποιεῖ μεγίστην τιμὴν εἰς τὸν Στέφανον, ἐπειδὴ ἀποδεικνύει ἓν τῶν καλῶν προτερημάτων του.

— Ὤ! Κύριε, ὑπέλαβεν ὁ νέος, ἡ δεσποσύνη Δὲ Κλαιρβὼ μὲ κρίνει πολὺ εὐνοϊκῶς. Ἡ συμπάθεια τὴν ὁποίαν μοὶ ἀποδεικνύει ἡ οἰκογένεια τοῦ εὐεργέτου μου μὲ ὑποχρεοῖ εἰς καθήκοντα τὰ ὁποῖα προσπαθῶ νὰ ἐκτελῶ, ὅσον τὸ δυνατὸν καλλίτερον, ὅπερ, νομίζω, εἶναι ἁπλούστατον καὶ ὅλως φυσικόν.

— Ἰδοὺ νέος, ὅστις ὁλονὲν μ' ἐκπλήττει, εἶπεν ὁ Ἱππότης χαμηλοφώνως πρὸς τὴν Ματθίλδην, ἧς πλησίον ἵστατο, φαίνεται κερδήσας πολὺ ἐκ τῆς συναναστροφῆς σας.

— Ὤ! Κύριε, ἀπήντησεν ἡ νεᾶνις, εἰς αὐτὸν ὑπάρχει μεγαλεῖον τι ἔμφυτον. Ποτὲ δὲν ὡμοίαζε πρὸς τοὺς ἄλλους χωρικούς.

Ἡ Δὲ Κλαιρβὼ προχωρήσασα ἔλαβε θέσιν μεταξὺ τῆς νεανίδος καὶ τοῦ ξένου, λέγουσα:

— Ἐξ ὅσων εἴδατε καὶ ἠκούσατε, Κύριε, καταλαμβάνετε πλέον, τίνι τρόπῳ ὁ ἐξάδελφός μου Κ. Κόμης ἐννοεῖ νὰ ἐξασκῇ τὴν πρὸς τοὺς ἀπόρους ἐλευθεριότητά του. Κατέστημεν πλέον τὸ ἄσυλον καὶ ἡ προστασία ἁπάντων, ὅπερ πλησιάζει ὀλίγον εἰς τὴν ἀφροσύνην.

— Δεσποσύνη, ὑπέλαβε ξηρῶς ὁ Ἱππότης, τολμῶ νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι ἐξ ὅσων εἴδον καὶ ἤκουσα ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ Κ. Κόμης ἀμελεῖ τὰς μωρὰς ἰδέας τῶν ἐγωϊστῶν, ὑπείκων μόνον εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τῆς ἀγαθῆς του καρδίας. Εἶμαι καὶ ἐγὼ τοιοῦτος;

— Ὤ! Κ. Ἱππότα, χαίρω ἀπὸ ψυχῆς μανθάνουσα τοῦτο! Τῇ ἀληθείᾳ, βλέπω, ὅτι τὰ αἰσθήματά μου εὑρίσκονται εἰς ἐντελεστάτην συνάφειαν πρὸς τὰ ἰδικά σας.

Ὁ Κ. Δὲ Τολουμόντης ἐγέλασε πλαγίως διὰ τὴν αἰφνηδίαν ταύτην μεταβολὴν τῆς γραίας κόρης, ἥτις φανερῶς πλέον καὶ ἄνευ προσποιήσεων εἶχε ῥίψει τὸ *ῥμάτι* της ἐπ' αὐτοῦ.

Μετά τινα ὥραν εἰσήρχοντο εἰς τὸν πύργον.

XVII

Ὁ Κόμης Δὲ Χαλεμβράϋ οὐδόλως ἐγκατέλειψε τὴν αὔθουσαν, ἔνθα ὁ περιηγητὴς εὗρεν αὐτὸν περιστοιχούμενον ὑπὸ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν, τοῦ ἐφημερίου Νευκῦ, καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Γάσπαρη Δὲ Βέῤῥου, οὗτινος ἡ ἀπατηλὴ φυσιογνωμία ὀλίγην νοημοσύνην ἐνέφαινεν.

— Ὁ Γοδεφροΐδος μ' ἐπληροφόρησεν, εἶπεν ὁ Κόμης πρὸς τὸν ξένον αὐτοῦ, ὅτι ἀνεγνωρίσατε τὸν Χριστόφορον Δαρμὲ, καὶ ὅτι ἐπορεύθητε εἰς τὴν κατοικίαν του. Εἶμαι περίεργος νὰ μάθω τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνεντεύξεως ταύτης.

— Λυποῦμαι Κ. Κόμη, διότι δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξάξω οὐδὲν παρ' αὐτοῦ τοῦ ἄῤῥονος, ἄλλως τε, ὁ υἱός σας μὲ προειδοποίησεν ὅτι ἡ μανία αὐτοῦ εἶναι τελεία.

— Ναὶ, ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ διαλείμματα μικρᾶς τινος φρονήσεως. Εἶναι δὲ λυπηρὸν μὴ ἐπιτυχόντες τὰς καλὰς αὐτοῦ στιγμὰς, καθ' ἃς ὁ μανιώδης αὐτὸς ἠδύνατο νὰ σᾶς ἀφηγηθῇ περιστατικά τινα τοῦ θανάτου τοῦ φίλου σας Οὐενκεσλάου.

— Πῶς! ὁ Χριστόφορος γνωρίζει ἰδιαιτέρως τὸ δυστύχημα αὐτό;

— Ἦτον ὁ αὐτόπτης μάρτυς, ὅστις ἀνήγγειλε τὸ κακούργημα, καὶ ὡδήγησε τὰς ἐρεύνας τῆς δικαιοσύνης... Ὤ! δωρεὰν δὲν ἀπώλεσε τὸ λογικόν του. Εἶδεν ὁ τάλας τὸν κύριόν του φονευόμενον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του... ἡ δὲ ἰσχυρὰ καταλαμβάνετε, συγκίνησις τοῦ ἀφήρπασε τὰς φρένας. Ἰδοὺ δὲ διατὶ ἐνέπνευσεν εἰς τὸν γυναικάδελφόν μου, τὸν Κ. Δ' Οὐένδελφένδον τοσοῦτον οἶκτον, ὃν συμμερίζομαι καθ' ὁλοκληρίαν, ὅπως παραχωρήσῃ αὐτῷ παντοτεινὸν ἄσυλον ἐνταῦθα. Ἐπίσης δὲ καὶ ἐκ μέρους μου θέλει χαίρει, ἐν ὅσῳ ζῇ, τὴν προστασίαν ταύτην, μολονότι, πολλάκις ὑποχωρῶν εἰς τὰς παρακλήσεις τῆς οἰκογενείας μου, προσέφερον αὐτῷ μεγάλας ἀμοιβὰς, ὅπως ἀπομακρυνθῇ· πάντοτε ὅμως ἀπέῤῥιψε τὰς προτάσεις μου. Φαίνεται δὲ, ὅτι ὑπάρχει αἴσθημά τι εἰς αὐτὸν τὸν ἄφρονα, ὅπερ κάμνει αὐτὸν νὰ προτιμᾷ τὴν ἐνταῦθα διαμονήν του· τὸ τοιοῦτον εἶναι ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἀρχαίου κυρίου του, τὸ ὁποῖον πρέπει, νομίζω νὰ ἐκτιμῶμεν. Δὲν ἔχει οὕτως;

— Μάλιστα, Κ. Κόμη, ὅλος ὁ κόσμος θέλει ἐπαινέσει τὴν ὑμετέραν διαγωγήν. Ἀλλ' ὡς εἴπατε, εἶναι λυπηρὸν ὅτι στερεῖ

ται τοῦ λογικοῦ του αἱ πληροφορίαι αὐτοῦ μοὶ ἤθελον εἶσθαι πολύτιμοι.

Ἡ εἴδησις ὅτι τὸ δεῖπνον παρετέθη, διέκοψε τὴν συνδιάλεξιν.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ γέρων ἰδιοκτήτης, αὐτῶν συγγνώμην διὰ τὴν ἀσθενικήν του κατάστασιν, ἀπεχώρησεν εἰς τὰ δώματα αὐτοῦ, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ διεδόθησαν εἰς διάφορα παίγνια, ἄχρις ὅτου τὸ ὡρολόγιον ἐσήμανε τὴν ἐννάτην ὥραν, καθ' ἣν ὑπῆρχε γενικὴ συνήθεια κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, οἱ πάντες νὰ κατακλίνωνται.

Ὅλοι ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ἴδια ἐκτὸς τοῦ Ἱππότου καὶ τοῦ Στεφάνου Φανούλη, ὃν ὁ πρῶτος διὰ σημείου προσεκάλεσε νὰ μείνῃ.

— Φίλε μου, εἶπε πρὸς τὸν νέον ὁ περιηγητὴς ἀφ' οὗ ἔμειναν μόνοι, δὲν θέλω νὰ διαταράζω οὐδεμίαν τῶν ἐνταῦθα συνηθειῶν . . . . ἐπεθύμουν ὅμως νὰ περιπατήσω ὀλίγον εἰς ἀνοικτὸν ἀέρα πρὶν νὰ ὑπάγω εἰς τὴν κλίνην μου, ἀλλ' εἰ δυνατόν, νὰ μὴ ἐξέλθω διὰ τῆς μεγάλης θύρας.

— Ὦ ! οὐδὲν εὐκολώτερον, Κύριε· θέλω σᾶς δείξει κλίμακα τινὰ ἀπόκεντρον.

— Ἔχει καλῶς· ἀλλ' ἐπεθύμουν νὰ μὲ συνοδεύσητε, διότι ἔχω νὰ σᾶς ὁμιλήσω ἰδιαιτέρως . . .

— Εἶμαι εἰς τὰς διαταγάς σας, ἀπεκρίνατο ὁ νέος κἄπως ἐκπλαγείς.

XVIII

Ὁ Στέφανος Φανούλης προπορευόμενος καὶ κρατῶν φανὸν, ὡδήγησε τὸν Ἱππότην εἰς μικρὰν δίοδον, ἐν ᾗ ἀμφότεροι εἰσῆλθον.

— Εὐαρεστηθῆτε νὰ προσέξητε, εἶπεν ὁ νέος, ἐπειδὴ ὑπάρχει ἐνταῦθα κλίμαξ ἑλικοειδὴς, πολὺ στενὴ καὶ τριάκοντα περίπου βαθμίδων.

— Ὦ ! γνωρίζω καλῶς αὐτὸ τὸ πέρασμα. Τοσάκις μετὰ τοῦ φίλου μου εἰσήλθομεν δι' αὐτοῦ εἰς τὸν πύργον, μάλιστα ὅτε ἐπανηρχόμεθα ἀργὰ καὶ δὲν ἠθέλομεν νὰ διαταράζωμεν τὴν ἡσυχίαν τῆς καλῆς αὐτοῦ μητρός.

Οὕτως ὁμιλοῦντες κατέβησαν τὴν κλίμακα εὑρεθέντες ἐνώπιον ὀγκώδους θύρας, ἣν ὁ νεανίας ἠνέῳξε σύρων ἐλατήριον κεκρυμμένον ὄπισθεν αὐτῆς.

Πρὶν δὲ νὰ ἐξέλθωσιν ὁ Στέφανος ἐρρόντισε νὰ θέσῃ τὸν φανὸν ἐντὸς ὀπῆς πλησίον κειμένης. Ἐξελθόντες εὑρέθησαν ἐπὶ δρόμου κυκλοτεροῦς, ὃν ἀκολουθοῦντες ἀφίχθησαν εἰς ἀνοικτὸν μέρος, ἐξ οὗ ἐφαίνετο καθαρῶς ἅπας ἐκεῖνος ὁ σωρὸς τῶν χωρικῶν οἰκημάτων.

Αἴφνης ὁ Ἱππότης ἔστη δεικνύων εἰς τὸν συνοδίτην αὐτοῦ τὸν οἰκίσκον τοῦ Χριστοφόρου Δαρμέ.

— Εἶναι παράξενον, εἶπεν, ὁ δυστυχὴς αὐτὸς μέθυσος εἶναι ἔξυπνος εἰσέτι· παρατηρήσατε, ὑπάρχει φῶς ἐν τῇ καλύβῃ του,

— Πραγματικῶς, ὑπέλαβεν ὁ νεανίας, ἠδύνατό τις νὰ τὸ πιστεύσῃ, ἀλλ' εἶναι πιστεύω, ἡ ἀντανάκλασις τῆς σελήνης· ὁ Χριστόφορος, δὲν ἀμφιβάλλω, θὰ ἦναι πρὸ πολλοῦ βεβυθισμένος εἰς τὸν ὕπνον.

Ἡ νὺξ ἦτο λαμπρὰ, ἐλαφρὸς δ' ἄνεμος ἔπνεεν, ἡ δὲ ἀτμοσφαῖρα οὐδόλως εἶχεν ἐκείνην τὴν δριμύτητα, ἰδιάζουσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τοὺς ὑψηλοὺς τόπους.

Ὁ Ἱππότης προπορευόμενος ἔφθασεν εἰς δενδροφυτίαν ἐξ ἐλατῶν πεφυτευμένην κατὰ τὸ μῆκος τῶν ἐπάλξεων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ὑπῆρχε σκιὰς ἐρειδομένη ἐπὶ στηλῶν κυκληδὸν τεθειμένων. Ἡ θέσις αὕτη ἦν ἀρκούντως μονήρης, ὁ δὲ Στέφανος ἐσκέπτετο, ὅτι ὁ ξένος, ὅπως ἐκλέξῃ ταύτην, θὰ εἶχεν ἀναμφιβόλως σπουδαίαν τινὰ ὑπόθεσιν νὰ τῷ ἀναγγείλῃ· οὕτω δὲ διανοούμενος κατελήφθη ὑπὸ ἐνδομύχου ἀνησυχίας.

— Ἂς ἴδωμεν, φίλε μου, εἶπεν ὁ Ἱππότης λαμβάνων θέσιν ἐφ' ἑνὸς τῶν καθισμάτων τῶν εὑρισκομένων ἐν τῇ σκιάδι· κάθισον πλησίον μου καὶ ἂς ὁμιλήσωμεν. Γνώρισον πρῶτον, ὅτι ἐνδιαφέρομαι πολὺ δι' ἐσὲ, καὶ ἔχω εἰς τοῦτο ἰδιαιτέρας αἰτίας, τὰς ὁποίας δὲν δύναμαι νὰ σοὶ ἐκφράσω ἐπὶ τοῦ παρόντος. Οὕτω λοιπὸν ἀπαιτῶ ἐκ μέρους σου ἀπόλυτον εἰλικρίνειαν ὡς πρὸς τὰ ζητήματα τὰ ὁποῖα ἤθελον σοὶ κάμει.

— Κύριε, ἀπεκρίνατο ὁ νέος, δύνασθε νὰ βασισθῆτε εἰς τὸν λόγον μου. Ὁ πατὴρ Νευκὺς μᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν ἡ ἀλήθεια ὁμοιάζει πρὸς τὸ νόμισμα, τὸ ὁποῖον δὲν συγχωρεῖται νὰ μεταποιήσωμεν· λοιπὸν, ὁ ἀπαταιὼν εἶναι κιβδηλοποιὸς καταχρώμενος τῆς γενικῆς πίστεως.

— Ἀξιόλογα, ὑπέλαβε θαυμάζων ὁ Ἱππότης· ἰδοὺ ὡραῖοι λόγοι, οἵτινες, διὰ νὰ χαραχθῶσι τόσον καλῶς εἰς τὴν μνήμην σου πρέπει πρῶτον νὰ εἰσέδυσαν εἰς τὴν καρδίαν σου. Ἄκουσον λοιπόν: Γνωρίζω τὴν καταγωγὴν τῶν γονέων σου, γνωρίζω ἀκόμη, ὅτι οὐδέποτε προσέφερον οὔτε τὴν ἐλαχίστην ὑποχρέωσιν εἰς τὸν Κ. κόμητα Δὲ Χαλεμβράϋ, ὅπως οὗτος ὀφείλει εὐγνωμοσύνας εἰς αὐτούς. Ἐν τούτοις, ἡμέραν τινα, σὲ παρέλαβεν εἰς τὸν οἶκόν του, σὲ ἔθεσεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχει τοὺς υἱούς καὶ ἀνεψιούς του, καὶ τέλος σὲ ἐξεπαίδευσεν ὅπως αὐτούς. Νῦν δὲ, ὅτε ἔφθασες εἰς ἡλικίαν, ὁπωσδήποτε ὥριμον, καθ' ἣν δύνασαι νὰ σκέπτησαι, ἡ τοιαύτη διαγωγὴ τοῦ κόμητος δὲν σοὶ φαίνεται παράξενος;

— Ὄχι, Κύριε· ἤθελον εἶσθαι ἀγνώμων ἐὰν ἐπροσπάθουν νὰ ἐξάζω μυστικήν τινα αἰτίαν. Προὐτίμησα πάντοτε νὰ τὸ ἀποδώσω εἰς τὴν ἄπειρον αὐτοῦ γενναιότητα.

— Εὖγε, ἰδοὺ εὐγενὴς ἀπάντησις, καὶ ἥτις ἐπιβεβαιοῖ τὴν καλὴν ἰδέαν ἣν ἐσχημάτισα περὶ σοῦ. Δὲν θέλω λοιπὸν ἐπιμείνει ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζητήματος. Θέλω περιορισθῆ μόνον νὰ σὲ ἐρωτήσω ἐὰν ἦσαι εὐχαριστημένος ἐκ τῆς καταστάσεώς σου καὶ ἐὰν ἐπιθυμῇς νὰ ἀλλάξῃς αὐτήν.

— Δὲν ἔχω κἀμμίαν αἰτίαν, ὅπως σχηματίσω τοιαύτην ἰδέαν, ἥτις, ἄλλως τε, ἤθελεν εἶσθαι αὐτόχρημα ὕβρις πρὸς τὸν εὐεργέτην μου· εἰς αὐτὸν ἀνήκει νὰ διαθέσῃ περὶ τῆς τύχης μου.

— Βεβαίως, ἐξ ὅσων βλέπω, ὁ Κ. Δὲ Χαλεμβράϋ ἔχει ὅλως ἰδιαιτέραν συμπάθειαν πρὸς σέ· ἀλλ' ἐπεθύμουν νὰ μάθω ἂν ἅπαντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας συμμερίζωνται τὴν συμπάθειαν ταύτην. Δὲν ὑπάρχουσι πρόσωπα, πρὸς τὰ ὁποῖα ἡ παρουσία σου εἶναι κἄπως δυσάρεστος καὶ ἐνοχλητική ;

Ἐὰν κατὰ ταύτην τὴν στιγμὴν ὁ Κ. Δὲ Τολουμόντης ἠδύνατο νὰ παρατηρήσῃ καλῶς τὸ πρόσωπον τοῦ νέου, ἤθελεν ἰδεῖ ὅτι ἠρυθρία, ἐκφράζον οὕτω μεγίστην ἀμηχανίαν.

Παρῆλθον ὀλίγαι στιγμαὶ σιωπῆς, ἐπὶ τέλους ἀπήντησε μετὰ φωνῆς λίαν συγκεκινημένης.

— Θέτετε, Κύριε, τὴν εἰλικρίνειάν μου ὑπὸ σκληρὰν δοκιμασίαν. Ἐν τούτοις, σᾶς λέγω, ὅτι τὸ πᾶν ἔπραξα, ὅπως μὴ δώσω προσοχὴν εἰς αὐτὰ τὰ αἰσθήματα, ὧν ἤδη ἐκάματε μνείαν. Δυστυχῶς, δὲν δύναμαι νὰ ὑποκρύψω, ὅτι δὲν ἐδυνήθην μεθ' ὅλας μου τὰς προσπαθείας, νὰ ἀποκτήσω τὰς συμπαθείας τῆς δεσποσύνης Δὲ Κλαιρβῶ, καθὼς καὶ τοῦ Κ. Γάσπαρη Δὲ Βέρρου, οἵτινες ἐπίσης φιλοξενοῦνται ὑπὸ τοῦ Κ. Κόμητος ὅπως ἐγώ. Μοὶ ἀρκεῖ, φρονῶ, νὰ ἦμαι ἀρεστὸς εἰς τὸν κύριόν μου καὶ εἰς τὰ τέκνα του.

— Ἡ παρατήρησίς σου εἶναι δικαία. Εἶσαι ὅμως βέβαιος περὶ τῆς ὑπολήψεως τῶν τέκνων τοῦ κόμητος;

— Δὲν ἔχω οὐδεμίαν αἰτίαν ν' ἀμφιβάλλω.

— Ἔχει καλῶς· πρέπει ὅμως νὰ σκεφθῇς περὶ τοῦ μέλλοντός σου. Ὁ Κ. Κόμης δὲν δύναται νὰ ἀποσπάσῃ δι' ἐσὲ οὐδὲν μέρος τῆς περιουσίας του· τέχνην νὰ μάθῃς, νομίζω, ὅτι δὲν σοὶ εἶναι πλέον δυνατόν. Σκέπτομαι λοιπὸν, ποῖον στάδιον δύναται νὰ σοὶ ἁρμόζῃ περισσότερον.

— Ὦ! Κύριε, ἐσκέφθην περὶ τούτου πολλάκις. Εἶμαι ὀλίγον ῥωμαλέος, ἐγυμνάσθην ἀρκούντως εἰς τὰς ἀσκήσεις τοῦ σώματος, καὶ, νομίζω, ὅτι δὲν στεροῦμαι θάῤῥους. Τί λοιπόν; δὲν δύναμαι νὰ καταταχθῶ εἰς τὸν Αὐστριακόν στρατόν; Φρονεῖτε δὲ ὅτι ἡ ἀσήμαντος καταγωγή μου θέλει εἶσθαι ἐμπόδιον τῆς προόδου μου; Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης Βέκκιος, ὁ συμπατριώτης ἡμῶν, ὅστις ἐγεννήθη ἐπίσης, ὡς ἐγὼ, ὑπὸ πτωχῶν γονέων, δὲν ἐγένετο Βαρῶνος τοῦ Ἱεροῦ Κράτους, διοικητὴς τοῦ δουκάτου τοῦ Λουξεμβούργου, καὶ στρατάρχης . . .

(Ἕπεται Συνέχεια.)

ΓΕΖΙΔ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ

ἢ

Σκηναὶ τοῦ Ἀραβικοῦ βίου κατὰ τὴν Γ'. ἑκατ. ἐν Ἱσπανίᾳ.

(Συνέχεια ἴδε φυλ. ς'.

Ἐκεῖ ἤνοιξα πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἐκεῖ ἐπλύθησαν αἱ πληγαί μου διὰ τοῦ χυμοῦ βαλσαμικῶν φυτῶν, ἐκθλιφθέντος ἐν ποτηρίῳ ἐξ ἀγάθου, ἐφ' οὗ ἦσαν γεγλυμμένα ξίφος, λόγχη καὶ βέλος, αἵτινες ἐκλείσθησαν ὑπὸ τῶν εὐεργετικῶν χειρῶν τῶν δύο οἰκιακῶν μου ἀγγέλων. Ἀλλ' ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία μου ὑπέστη πληγὴν, ἣν οὐδὲν μαγικὸν ποτήριον δύναται νὰ ἰατρεύσῃ, ἥτις θὰ κλείσῃ μόνον μετὰ τῶν βλεφάρων μου! Ὅταν ἡ Ἀμυνᾶ ἦτο παιδίον ἔτι, τὴν ἠγάπησα ὡς ἀδελφός· ἀλλ' ἤδη ἔβλεπον ἐν αὐτῇ παρθένον νὰ βασιλεύῃ ἀξίαν ἐπὶ τοῦ *χαρεμίου* τῶν καλιφῶν. Τὸ σῶμα της ἦτο λεπτὸν καὶ εὔκαμπτον, ὡς νέος φοῖνιξ, ὅστις δὲν παρήγαγεν εἰσέτι καρπόν· τὸ βάδισμά της, ὡς τὸ τῆς νεφέλης διατρεχούσης ἄνευ ταχύτητος ἢ βραδύτητος τὸν οὐρανόν· ἡ κόμη της μέλαινα, μακρὰ καὶ πυκνὴ, ὡς τὸ φύλλωμα δι' οὗ ἡ ἄμπελος καλύπτει τὸν κορμόν της, ἠδύνατο νὰ τῇ χρησιμεύσῃ ὡς ἔνδυμα, ὡς ἡ κόμη τῆς μητρὸς ἡμῶν *Ἐδάχ*, ὅταν ἐξεβλήθη τοῦ κήπου τῆς Ἐδέμ. Ὑπὸ τὰ τόξα δὲ τῶν ὀῤῥύων της, μεταξὺ τῶν ὡς μεταξίνων τριχῶν τῶν βλεφαρίδων της, οἱ ὀφθαλμοί της ἐξετόξευον βλέμματα γλυκύτερα τοῦ ὡρίμου σύκου, διαπεραστικότερα τοῦ μὲ ὀξεῖαν αἰχμὴν βέλους, καὶ τὰ κοράλινα χείλη της, ἐραίνοντο ἀποκαλύπτοντα δύο σειρὰς μαργαριτῶν, ὅτε, ὅπως μειδιάσῃ, διηνοίγοντο ὡς τὰ φύλλα τοῦ κάλυκος ἀνεμώνης εἰς τὴν δρόσον τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ καρδία της ἦτο τοσοῦτον καθαρὰ, ὡς ὁ ψυχρανθεὶς ἀὴρ ὑπὸ τῆς καταιγίδος· τοσοῦτον τρυφερὰ, ὡς ἡ διαλυομένη χιὼν μεταξὺ τῶν δακτύλων οἵτινες τὴν πιέζουσιν. Προικισθεῖσα μὲ γόνιμον νοῦν, ὡς ἡ ἰλὺς τῶν πεδιάδων, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ πατήρ της, ἐπιμελὴς ἐργάτης τῆς εὐφυΐας, ἐγονιμοποίησε διὰ τῆς σοφίας, ἠδύνατο νὰ ἐρίσῃ περὶ τῶν γνώσεων καὶ μετ' αὐτῶν τῶν γερόντων τοῦ *διβανίου* μας.

— Ἐνίοτε, ἀφοῦ αἱ μητρικαὶ χεῖρες ἐκάλυπτον τὰς πληγὰς τοῦ στήθους μου διὰ δροσιστικοῦ βαλσάμου, ἡ Ἀμυνᾶ ὅπως διασκεδάσῃ τοὺς διαρκεῖς πόνους μου, ἐλάμβανε τὴν ἐξάχορδον αὐτῆς Αἰγυπτιακὴν βάρβιτον καὶ ἔψαλλε διὰ φωνῆς γλυκυτέρας καὶ παθητικωτέρας τοῦ νυκτερινοῦ πτηνοῦ τὰς ποιήσεις τῶν ποιητῶν μας, τὰς ὁποίας ἐκάλλυνε διὰ τοῦ ῥυθμοῦ τῶν ᾀσμάτων της. Ἄλλοτε πάλιν, περιτυλίσσουσα διὰ μακρᾶς καλύπτρας ἢ τὰ κυμματοῦντα μαλλία της ἢ τὸ λεπτὸν σῶμα της, ἐμιμεῖτο μετὰ χάριτος καὶ ἀγνότητος τοὺς χοροὺς τῶν θυγατέρων τῆς Ἀνατολῆς.

— Ἀλλὰ τί λέγω, υἱὲ τοῦ Ἄλ-Μανσούρ; πρὸς τί προσπαθῶ νὰ ζωγραφίσω εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σου εἰκόνα, ἣν ἡ μὲν φαντασία μου δύναται νὰ φυλάττῃ, ἀλλ' ἡ γλῶσσα μου ἀδύνατον νὰ περιγράψῃ; Δὲν ἠννόησες εἰσέτι, ὅτι ἡ φιλία τῶν πρώτων χρόνων, ἡ εὐγνωμοσύνη, ἡ μοναξία, ἡ καλλονή της, αἱ ὀρεταί της, τὰ δυστυχήματά της, ἤναψαν ἐν τῷ στήθει μου τὴν πυρὰν ἐκείνην ἥτις ὀνομάζεται ἔρως;

Εἰπὼν τὴν λέξιν ταύτην, ἐχαμήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς του, ὡς εἰ ἐξωμολογήθη σφάλμα τι, ὁ Γεζὶδ καὶ ἐσιώπησεν ἐπί τινα χρόνον. Ἀφ' ὅτου ὡμίλει περὶ τῆς Ἀμυνᾶς, ἡ φωνή του ἐγίνετο ἰσχυρὰ καὶ ἤρχισε νὰ τρέμῃ, τὰ χείλη του ζωηρῶς ἐχρωματίσθησαν καὶ εἰς τὸ βλέμμα του ἔλαμπε ἀσύνηθες πῦρ· ὁ Ἀβδ-ἀλ-Μαλὲκ, σφίγγων τὴν χεῖρα του διὰ νὰ τὸν ἐνθαῤῥύνῃ, ἠτένιζε μειδιῶν τὸ πρόσωπον τοῦ ἰατροῦ του, ἐφ' οὗ, συνήθως αὐστηροῦ καὶ ψυχροῦ, ἐζωγραφίσθη κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ ζέσις ψυχῆς θερμῆς καὶ πρὸ χρόνου κρυπτομένης, ἥτις τέλος εὑρίσκει ἑτέραν εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ἐκχύσῃ τὴν θλίψιν της.

Ὁ Γεζὶδ ἡσυχώτερος, ταχέως ἐξηκολούθησεν:

— Ὅταν ἀπεβιβάσθης — ἐξηκολούθησεν ὁ Γεζὶδ — εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ταντζὰχ, ὁδηγῶν τὸν ἔνδοξον στρατὸν τοῦ καλίφου μετὰ τοσαύτης συνέσεως, ὥστε οἱ τρέμοντες ἐπαναστάται, δὲν ἐπληροφορήθησαν τὴν ἐκ Κορδόβης ἀναχώρησίν σου παρ' ἐκ τῆς ἐλεύσεώς σου εἰς τὰ παράλια ἡμῶν, εἶχον ἐγερθῆ τῆς κλίνης, καὶ στηριζόμενος εἰς τὸν βραχίονα τῆς μητρός μου, ἔκαμνον κλονούμενά τινα βήματα, ὡς τὸ νήπιον τὸ μόλις καταλιπὸν τὴν κοιτίδα του. Ἡ εὐτυχὴς ἄφιξις τῶν ἀδελφῶν μου αἱ εἰδήσεις τῶν ταχειῶν ἐπιτυχιῶν των, ἡ νίκη σου, ἥτις κατέστησεν ἠλιθίους τοὺς ἐχθρούς μας, ἡ γενναιοψυχία σου, ἥτις τοὺς ἐγονυπέτησεν πρὸ τῶν ποδῶν σου, ἐπέφερον τὴν ἐντελῆ ἀνάῤῥωσίν μου. Ἠδυνήθην νὰ σ' ἴδω εἰσερχόμενον ἐν θριάμβῳ εἰς τὸ Φὲζ, ὅπως ἀνυψώσῃς τὸν θρόνον τῶν υἱῶν τοῦ Ἐδρὲζ ἐπὶ τῶν βάσεων τῆς ἰσχύος καὶ δόξης· ἠδυνήθην ν' ἀναφανῶ ἐν τῇ συνοδείᾳ σου καὶ μεταξὺ τῶν νικητῶν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἀφ' ἧς ἐξῆλθον ἄλλοτε κεκαλυμμένος διὰ νεκρικῆς σινδόνης καὶ ἐπὶ τῆς ῥάχεως δούλου.

— Τότε, ἀλλοίμονον! ἐνῷ ἡ πόλις ἠγάλλετο, ἡ ἐφήμερος εὐτυχία μου κατεστράφη! αἱ πλήρεις ἀφοσιώσεως φροντίδες εἰς ἃς ἐφεῦρον τὴν ἴασίν μου, ὑπηγορεύθησαν παρὰ τῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν τρυφερότητα τῆς μητρός μου καὶ τῆς ἐρωμένης μου. Περίφημός τις ἰατρὸς τοῦ Φεζ, ὁ Γιακούβ-βὲν-Ζακαράχ, ὅστις καὶ Ἄλ-Σαφὶ διὰ τὴν ἱκανότητά του ἐπωνομάζετο, φίλος τοῦ πατρός μου πρὸ τῆς καταστροφῆς μας καὶ παρ' αὐτῶν τῶν Βερβέρων ὑποληπτόμενος διὰ τὴν καλὴν φήμην ἣν ἀπελάμβανεν, πολλάκις μ' ἐπισκέφθη κρυφίως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀζὰδ, ἔνθα διὰ χειρὸς ἐπετηδείας καὶ σταθερᾶς, ἀλλεπαλλήλως ἐπὶ τῶν πληγῶν μου περιέφερε τὴν αἰχμὴν καίοντος σιδήρου ἢ τὰ βάλσαμα ἐκτεθλιμμένων βοτάνων. Ἐν τούτοις πολλάκις εἶδον διαρκούσης τῆς ἀσθενείας μου, τὴν Ἀμυνᾶ ἥτις ἐπλησίαζε λαθραίως καὶ τῆς ὁποίας τὸ ἀνήσυχον καὶ ἱκετευτικὸν βλέμμα, ἐξετύλισσε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὴν ἀπόφασιν τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θανάτου μου. Καὶ τίς δύναται ἔστω καὶ ὑπὸ τοὺς πάγους τῶν ἐτῶν, βλέπων τὴν Ἀμυνᾶ νὰ μὴ τὴν ἀγαπήσῃ;

Ὁ Γεζίδ δὲν ἠδυνήθη νὰ καταπνίξῃ βαθὺν ἀναστεναγμὸν, καὶ διεκοψεν ἅπαξ ἔτι τὴν διήγησίν του.

—Ἐσπέρᾶν τινα, ἐπανέλαβεν, — ἦτον ἐκεῖνη ἀκριβῶς καθ' ἣν εἶδον τὰς πύλας τοῦ Φὲζ πρὸ σοῦ ἀνοιγομένας — ἡ μήτηρ μου μᾶς προσεκάλεσεν ἀμφοτέρους πλησίον της καὶ ἐζήτησε ν' ἀκούσωμεν προσεκτικῶς τοὺς λόγους της· ἐκ τῆς ἐκφράσεως ὅμως τοῦ προσώπου της σοβαρᾶς καὶ ἐπισήμου, εὐκόλως ἠνόησα ὅτι προὔκειτο περὶ σπουδαίου ἀντικειμένου, ἀφορῶντος τὸ μέλλον μας, καὶ ἡ καρδία μου διεῤῥάγη, διότι ἀνεγίνωσκον ἀκόμη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της μᾶλλον λύπην παρὰ σοβαρότητα. Μᾶς εἶπεν:

— « Τέκνα μου, ἡ τύχη ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων προσχαράχθη εἰς τὴν *Βίβλον τοῦ πεπρωμένου* καὶ βαίνει δ' ὁδῶν συχνάκις μὲν σκολιῶν, πάντοτε ὅμως βεβαίων, κατὰ τὰς βουλὰς τοῦ Παντοδυνάμου. Ποσάκις τὸ εἴς τινα γενόμενον κακὸν δὲν παρήγαγε τὸ καλὸν τοῦ ἑτέρου; Ἡ καταστροφή μας καὶ τὰ παθήματά σου, υἱέ μου, δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν Ἀμυνᾶ ὡς ὁδὸς πρὸς τὴν ἀνύψωσίν της· ὅταν δὲ αὕτη φθάσῃ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς εὐτυχίας της, θὰ δυνηθῇ νὰ τείνῃ πρὸς ἡμᾶς τὴν χεῖρα· ὁ σοφὸς Ἄλ-Σαφὶ, ὁ φίλος τοῦ συζύγου μου, ὁ σωτὴρ τοῦ υἱοῦ μου, μ' ὠδήγησε χθὲς κατ' ἰδίαν καὶ μοὶ εἶπεν:

— « Χῆρα τοῦ Ἀγιοὺβ, ἡ ἀνεψιά σου Ἀμυνᾶ ἀναμφιβόλως ἔχει ἤδη συμπληρώσῃ τὰ δώδεκα ἔτη, ὥστε ἡ θρησκεία καὶ ἡ φύσις τὴν ὑποχρεοῦσιν εἰς τὸν γάμον· πλησιάζει εἰς τὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν μένουσα ἀνόπανδρος ἤθελε δυσφημισθῇ καὶ καταστῇ ἔνοχος. Εἶναι ὡραῖα, γλυκεῖα, καὶ ἐσεβάσθη πάντοτε τοὺς γονεῖς της· εὐτυχὴς ὁ πατὴρ τῶν τέκνων ἅτινα θὰ φέρῃ εἰς τὸν κόσμον, εὐτυχῆ τὰ τέκνα τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ μήτηρ! Πρὸς σὲ λοιπὸν ἀποτείνομαι, καταστᾶσαν ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας καὶ ἐπιφορτισθεῖσαν νὰ διευθύνῃς, διὰ τὴν ἀπειρίαν των τὴν τύχην τῶν νεωτέρων μελῶν της. Θέλεις νὰ μοὶ δώσῃς διὰ σύζυγον τὴν Ἀμυνᾶ; Ἔχω ἤδη τρεῖς νομίμους συζύγους, ἃς συνεζεύχθην ἀλληλοδιαδόχως καὶ καθ' ὅσον ηὐξάνετο ἡ περιουσία μου, ἀποδεικνύων πάντοτε ἐνώπιον τοῦ καδῆ, ὅτι ἠδυνάμην νὰ τὰς συντηρήσω· ἐπειδὴ δὲ ὁ νόμος τοῦ Προφήτου χαρίζει τέσσαρας συζύγους εἰς τὸν πιστὸν, θὰ δυνηθῶ, χωρὶς νὰ στερηθῶ αὐτῶν ν' ἀποκτήσω καὶ τὴν ἀνεψιάν σου. Ἡ οἰκία μου εἶναι ἱκανῶς μεγάλη, ὅπως ἕξῃ ἑκάστη δωμάτιον ἰδιαίτερον, εἶμαι δὲ καὶ ἱκανῶς πλούσιος, ὅπως δώσω ἀφθόνως ἑκάστῃ τὴν τροφήν της, τὰ ἐνδύματα καὶ τοὺς δούλους της. Ἀλλ' ἡ Ἀμυνᾶ ἀξίζει ν' ἀπολαμβάνῃ μόνη τοῦ ἔρωτος καὶ τῶν φροντίδων ἑνὸς συζύγου, καὶ, ἂν μοὶ ὑπόσχεσαι τὴν χεῖρα της, θὰ βασιλεύσῃ ἐν τῷ οἴκῳ ἄνευ συμμετόχων, διότι ἀμέσως θὰ διαζευχθῶ τῶν τριῶν ἤδη συζύγων μου. Ἠξεύρεις ὅτι μία καὶ μόνη λέξις ἀπὸ τοῦ στόματός μου, ἄνευ ἄλλης τινὸς αἰτίας, ἀρκεῖ ὅπως διαῤῥήξῃ τοὺς δεσμοὺς, οἵτινες τὰς συνδέουσι μετ' ἐμοῦ· δύναμαι ἀφ' ὅλων καὶ ἐφ' ἅπαξ νὰ διαζευχθῶ, ὡς θὰ ἠδυνάμην νὰ πράξω καὶ τὸ ἐναντίον. Θὰ ἀποδώσω εἰς αὐτὰς τὴν προῖκα τὴν ὁποίαν ἐκόμισαν, θὰ πληρώσω ἐκ δευτέρου εἰς αὐτὰς τὸ *νυμφικὸν* δῶρον ὅπερ παρ' ἐμοῦ ἔλαβον καὶ εἰς τοῦτο θὰ προσθέσω ἕτερόν τι *συζυγικὸν* δῶρον, ἱκανῶς πλούσιον, ὅπως εὕρωσιν εὐκόλως νέους συζύγους· ὅταν δὲ ἐκεῖναι διέλθωσι τρεῖς μῆνας ἐν μονώσει, ὡς ὁ νόμος ἐπιβάλλει, καθ' οὓς δυνάμενος νὰ ἐπαναγάγω τὰς διαζευχθείσας συζύγους μου, δὲν δύναμαι νὰ νυμφευθῶ ἑτέραν, τότε ἡ Ἀμυνᾶ θὰ ἔλθῃ νὰ λάβῃ τὴν θέσιν της ὑπὸ τὴν στέγην μου. Σοὶ ὁρκίζομαι, ὡς καὶ ἐνώπιον τοῦ *ἰμάμη* καὶ τῶν *Ἀδαλὲχ* θὰ ὑποχρεαθῶ δι' ἐγγράφου ὅρκου, ὅτι δὲν θὰ λάβω ἄλλην σύζυγον, ἐνόσῳ θὰ μένῃ ἰδική μου. Παρὰ σοῦ δὲν ἀπαιτῶ οὔτε προῖκα οὔτε δῶρον, διότι χηρεύσασα καὶ δυστυχήσασα τί θὰ ἠδύνασο νὰ μοὶ προσφέρῃς; μόλις ἴσως τὴν προῖκα τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλῆς, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ, ἔλαβε ἀπὸ τὸν Μωάμεθ μετὰ τῆς θυγατρός του Φατιμᾶς! Ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ ἐργασία μ' ἐπλούτισαν καὶ καθ' ἡμέραν αὐξάνω τὴν περιουσίαν καὶ τὴν φήμην μου· λοιπὸν θὰ δώσω εἰς τὴν ἀνεψιάν σου τοιοῦτον νυμφικὸν δῶρον, θὰ θέσω τοσούτους δούλους εἰς τὰ δωμάτια καὶ εἰς τοὺς κήπους τοῦ οἴκου της, εἰς τὰ κιβώτιά της τοσαῦτα μεταξωτὰ καὶ κοσμήματα, τοσαῦτα περιδέραια εἰς τὸν λαιμόν της, τοσαῦτα δακτυλίδια εἰς τὰ δάκτυλα καὶ τὰς κνήμας της, καὶ τοσαῦτα ζαχαρωτὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης της ὥστε ἡ τύχη της θὰ κινήσῃ τὸν φθόνον καὶ αὐτῶν τῶν γυναικῶν αἵτινες κατοικοῦσι τὸ χαρέμιον τῆς Μεδινάτ-ἀλ-Ζοχρᾶ (1)· μολονότι δὲ τὸ γένειόν μου εἶναι ψαρὸν, ἐκτελῶ εἰσέτι τὸ χρέος μου ὡς εὐσυνείδητος σύζυγος χωρὶς νὰ καταφεύγω εἰς τὸ *κρέας τοῦ Λέοντος ἐντὸς κοκκίνου ὀξειδίου*. Σκέφθητι λοιπὸν, πληροφορήθητι, συμβουλεύθητι τὴν φρόνησίν σου καὶ ἐν διαστήματι ἑπτὰ νυκτῶν γνωστοποίησόν μοι τὴν ἀπόφασιν τὴν ὁποίαν θὰ σοὶ ἐμπνεύσῃ ὁ οὐρανός »

—Ἡ μήτηρ μου μετὰ τὴν διήγησιν ταύτην ἔπαυσεν ἐπ' ὀλίγον καὶ ἀκολούθως προσέθεσεν μετὰ συγκεκινημένης φωνῆς: « ἐκ τοῦ στόματός σας λοιπὸν, τέκνα μου, περιμένω τὴν θέλησιν τοῦ οὐρανοῦ. »

—Αὐτοὶ οἱ πρῶτοι λόγοι της μ' εἶχον κεραυνοβολήσει! Ὅταν ἐτελείωσε, μάτην προσεπάθησα νὰ λύσω τὴν γλῶσσαν μου· ἀκίνητος, ὠχρὸς καὶ τρέμων, ἠσθανόμην τοῦ φόβου τὸ ψυχρὸν ἐρύθημα νὰ παγώνῃ τοὺς κροτάφους μου καὶ ἡ χεὶρ τῆς ἀγωνίας, ἥτις μοὶ ἔσφιγγε τὸν λάρυγγα, ἀφῄρει πᾶσαν διέξοδον τῆς φωνῆς μου! Ἡ Ἀμυνᾶ, πραεῖα καὶ ἱλαρὰ, ἤνοιξε τὰ χείλη της· ὅπως ἀπαντήσῃ. Προητοίμαζε τὴν ψυχήν μου διὰ τὸν θάνατον

— « Μῆτερ μου, εἶπεν, — διότι τὴν ἐκάλει διὰ τοῦ γλυκέος τούτου ὀνόματος — ἐπιτρέπει ὁ νόμος τοῦ Προφήτου τὸν γάμον μεταξὺ τῶν τέκνων δύο ἀδελφῶν; »

— « Ναὶ, κόρη μου, » ἀπήντησεν ἡ μήτηρ μου, πρὶν ἐννοήσῃ τὴν σημασίαν τῆς ἐρωτήσεώς της· ἀκολούθως ἀμφότεραι ἐσιώπησαν, ἠρυθρίασαν καὶ ἐταράχθησαν, διότι προὔδωκαν διὰ μιᾶς λέξεως, ἡ μὲν τὸν κρύφιον ἔρωτά της, ἡ δὲ τὴν γλυκυτέραν ἐπιθυμίαν της. Τότε γονυπετήσας, ἐπέθεσα τὸ μέτωπόν μου ἐπὶ τοῦ κονιορτοῦ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Ἀμυνᾶς, ἥτις μ' ἐξήγειρε καὶ μοὶ ἔδωκε νὰ ἀσπασθῶ τὴν ἄκραν τῆς καλύπτρας της.

— Εἶχον μεταβῇ αὐθωρεὶ ἀπὸ τοῦ ἑδδόμου βασανιστηρίου τῆς Κολάσεως εἰς τὴν ἐγδόην βαθμίδα τῆς μακαριότητος τοῦ Παραδείσου· ἐν τούτοις ὅμως ἡ χαρά μου ἦτο σοβαρὰ, διότι ἦτο βεβαρυμένη ὑπὸ τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ἐλογιζόμην ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ καθήκοντός μου.

—Ἀμυνᾶ, ἐκραύγασα, ὑψώσας τὰς χεῖρας ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς ὡς ὅταν ὁρκίζηταί τις μαρτυρόμενος τὸν οὐρανὸν, Ἀμυνᾶ, διὰ τὴν δόξαν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Ἀλλὰχ δέχομαι τὴν πίστιν σου καὶ σοὶ δίδω τὴν ἰδικήν μου· ἀλλὰ δὲν δέχομαι ὁλόκληρον τὴν θυσίαν εἰς ἣν ὑποβάλλεσαι· πώποτε δὲν θὰ λάβῃς διὰ σύζυγον ἄνδρα πτωχὸν καὶ ἄγνωστον καὶ ἄξιον οἴκτου. Ὁ διάσημος ἄνθρωπος τοῦ ὁποίου μὲ προτιμᾷς ὀφείλει εἰς τὴν ἐπιστήμην τὰ πλούτη καὶ τὴν δύναμίν του· θ' ἀπεκδυθῶ λοιπὸν τὴν στολὴν τοῦ μαχητοῦ, θὰ ὑπάγω εἰς τὰς σχολὰς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας ὅπως μάθω τὴν τέχνην νὰ ἰατρεύω τοὺς

(1) Τὸ μοναδικὸν τοῦτο ἀνάκτορον ἡ πόλις, περὶ οὗ ἀλλαχοῦ ὁμιλεῖ ἐν ἐκτάσει ὁ συγγραφεὺς, ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ καλίφου Ἀβδ-ἀλ-Ραμάν-ἀλ-Νασὲρ περὶ τὸ 930 ἔτος Α. Χ. χάριν τῆς ἐρωμένης του Μεδινάτ-ἀλ-Ζοχρᾶ ἐξ ἧς καὶ ὠνομάσθη.

ἀνθρώπους, θὰ γίνω περίφημος, θὰ γίνω πλούσιος καὶ θὰ σοὶ προσφέρω πᾶν ὅ,τι ἐκεῖνος σοὶ προσέφερεν καὶ ἀκόμη ὅ,τι ἀπεποιήθης, *ὦ σ' Ἀλλὰχ*, παρ' ἐμοῦ θὰ τὸ λάβῃς.

— Ἡ μήτηρ μου ἥτις ἔκλαυσε εἰς τοὺς λόγους τῆς Ἀμυνᾶς, ὅταν ἤκουσε τοὺς ἰδικούς μου, ἀφῆκε τὰ δάκρυά της νὰ ῥεύσωσιν· ὑπερήφανος διότι ὁ υἱός της δὲν ἐνικήθη κατὰ τὴν γενναιοδωρίαν, εὐγενῶς ὑπέμεινε νὰ συμμερισθῇ τὴν θυσίαν μου. Ἔλαβε τὰς δεξιὰς ἡμῶν, τὰς συνήνωσε ἐν τῇ ἰδικῇ της καὶ παρακαλοῦσα τὸν Δίκαιον, προστάτην τῶν γενναίων σχεδίων, ἐπέθεσεν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν μας τὴν εὐλογίαν της.

—Ἔκτοτε ἡ τύχη ἡμῶν ἀπεφασίσθη· ὁ Γιακούβ-ἀλ-Σαφὶ ἔλαβεν ἀπάντησιν, ὅτι ὁ πατὴρ μου καὶ ὁ ἀδελφός του ἀπὸ τῆς γεννήσεώς μας συνεφώνησαν σιωπηλῶς νὰ ἑνώσωσι τὰ τέκνα των, ὅτι μᾶς εἶχον ἀῤῥαβωνίσει καὶ ὅτι ἡλικιωθέντα εἴχομεν ἐπικυρώσει τὴν συμφωνίαν τῶν πατέρων μας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, υἱὲ τοῦ Ἄλ-Μανσοὺρ, ἕτοιμος νὰ καταλείψῃς τὸ εἰρηνεῦσαν καὶ ὑποταχθὲν Μαχρὲβ, προὐτίθεσο νὰ κομίσῃς μετὰ σοῦ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς αὐτοκρατορίας τοὺς υἱοὺς τῶν εὐγενῶν Ἀράβων, οἵτινες ἔπεσαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν ἀνακτόρων τοῦ Φὲζ καὶ νὰ προικοδοτήσῃς αὐτοὺς διὰ γενναίου κληροδοτήματος, διὰ τῆς ἐν ταῖς περιφήμοις σχολαῖς τῆς Κορδόβης ἐκπαιδεύσεως. Προσέφερον ἑαυτὸν μεταξὺ τῶν μᾶλλον προθύμων, σὺ δὲ μὲ παρεδέχθης διακριτικῶς, χάριν τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρός μου καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μὲ καρδίαν σταθερὰν, ἀλλὰ κυλοιδιῶντα βλέφαρα ἕνεκα δακρύων τοῦ τελευταίου ἀποχαιρετισμοῦ, ἐγκατέλειπον τὴν Ἀφρικανικὴν γῆν, ὅπως ἐπιβιβασθῶ ἐπὶ τοῦ πλοίου σου. Ἡ χήρα καὶ ἡ ὀρφανὴ ἔμειναν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ατζάδ.

—Γινώσκεις τὰ μετὰ ταῦτα· ἐπειδὴ ἐπιτυχίαι τινὲς, ὀφειλόμεναι εἰς τὴν ἐπιδίωξιν συνεχοῦς ἐργασίας, μὲ διέκρινον τῶν ἄλλων συμφοιτητῶν μου, ἀποφοιτήσαντα τῆς σχολῆς, μ' ἐξέλεξας ἰατρόν σου. Ἔκτοτε, σὲ συνοδεύω πανταχοῦ ὅπου ἡ ὑπηρεσία τοῦ κράτους σὲ καλεῖ, ἀπέκτησα τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν φιλίαν σου, ἡ γενναιοδωρία σου διαχέει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου τὸ ἀνεξάντλητον ποτήριόν της, ὑπῆρξας δι' ἐμὲ ἀφειδὴς πάροχος εὐεργετημάτων, ὡς ἡ τροφὸς τῶν θωπειῶν ἃς παρέχει εἰς τὸ νήπιον ὅπερ θηλάζει διὰ τῶν μαστῶν της. Ἡ καρδία μου εὐγνωμονοῦσα, ἀρωσιώθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν σου καὶ εὐσεβῶς θὰ ἐπιτελέσω τὸ καθῆκον τῆς πίστεως· προσεκτικὸς δὲ, ὡς φρουρὸς, θὰ ἐπαγρυπνῶ ἐπὶ τῆς ζωῆς σου, δι' ἣν εἶμαι ὑπεύθυνος πρὸς τὴν αὐτοκρατορίαν· ἀλλὰ συγχώρει, εὐεργέτα μου, ἂν ἰσχυραὶ λύπαι μιγνύωσι τὴν πικρίαν των τῇ εὐωδίᾳ τῆς δόξης καὶ τῶν ἡδονῶν, ἣν ἀναπνέω παρὰ σοί. Ὁσάκις ταχυδρόμος τοῦ *Σαχὶβ-ἀλ-Βερὶδ*, ἀναχωρῶν ἀπὸ τὸ Φὲζ, κομίζει τῷ ἐνδόξῳ πατρί σου εἰδήσεις περὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἡμῶν ἐν Ἀφρικῇ, λαμβάνω ἐπιστολὴν εἰσηγμένην ἐν καλάμῳ, τοῦ ὁποίου τὰ ἄκρα εἰσὶ κεκλεισμένα διὰ κηροῦ· ὁ ἐχέμυθος οὗτος κάτοχος γλυκέων καὶ πικρῶν διαλογισμῶν, ἔρχεται, ὅπως μοὶ ὑπενθυμίσῃ, τοῦθ' ὅπερ κατ' οὐδεμίαν ὥραν τῆς ὑπάρξεώς μου λησμονῶ, ὅτι πέραν τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ὀρέων, ἐν τῇ μονώσει καὶ τῇ ἐγκαταλείψει, ἀπαρήγοροι θρηνοῦσι, μήτηρ στερηθεῖσα τοῦ μόνου υἱοῦ της καὶ γλυκεῖα κόρη, ἐκούσιον θῦμα ἀγνοῦ καὶ γενναίου ἔρωτος! Ἀναλογίσθητι, ὅτι ἡ μὲν εἶναι μήτηρ μόν, ἡ δὲ ἐρωμένη μου! ἀναλογίσθητι, ὅτι ὑπολογίζω τὸ διαχωρίζον ἡμᾶς διάστημα, ὅτι φέρων τὴν ἰδικήν μου λύπην, φέρω συνάμα καὶ τὴν ἰδικήν των, ἧς ὁ πρόξενος εἶμαι καὶ τὸ ἀντικείμενον! τέλος ἀναλογίσθητι, ὁπόσαι σελῆναι ἐφώτισαν τὰς νύκτας μας, ἀφ' ὅτου τὸ σκληρὸν πεπρωμένον ἔχει ἡμᾶς καταδεδικασμένους εἰς τὰς θλίψεις τῆς ἀπουσίας, εἰς τὸ αἶσχος τῆς ἀνυπανδρείας! δὲν θὰ ἐκπλαγῇς πλέον, εὑρίσκων ἐπὶ προσώπου ὅπερ περιβάλλει τὸ μόλις φυόμενον γένειον, χείλη ὠχρὰ, παρειὰς ἀχρωμάτους καὶ ὀφθαλμοὺς ἐσβεσμένους ὑπὸ τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῶν δακρύων! διότι ἀεννάως ἀναμιμνήσκομαι τῶν λόγων τοῦ Προφήτου. « ὁ ἀγαπῶν σιγᾷ, στερεῖται, οἶδε θνήσκειν. »

Ὅταν ὁ Γεζὶδ ἐπέρανε τὴν ἐξιστόρησιν τῶν παθῶν του, μακρὰ σιωπὴ ἐπηκολούθησεν. Ὁ Ἀβδ-ἀλ-Μαλὲκ, προσηλώσας τὸ συγκεκινημένον βλέμμα του ἐπὶ τοῦ θλιβεροῦ ἐραστοῦ τῆς Ἀμυνᾶς, υἱὲ τοῦ Ἀγιοὺβ, τῷ εἶπε διὰ τόνου προφητικοῦ, γέγραπται: « ἐμπιστεύθητι τῷ Κυρίῳ καὶ οὐ δυνήσῃ ἀριθμεῖσαι τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ. »

Δύω μῆνας μετὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην, ὁ στρατὸς τοῦ Ἄλ-Μανσοὺρ, εἰσχωρήσας ἀνεμποδίστως μέχρι τῶν τειχῶν τῆς Βαρκελώνης κατέλαβεν ἐξ ἐφόδου τὴν πρωτεύουσαν ταύτην καὶ σῦρων πλῆθος αἰχμαλώτων φερόντων τὰ λάφυρα τῶν ἐκκλησιῶν των, ἐπανέκαμπτεν εἰς τὰ ἴδια. Ὁ Βεζὺρης ἐπανῆλθεν εἰς Κορδόβην μετὰ τῶν υἱῶν καὶ τῆς συνοδείας του· ἡ ἐκστρατεία ἐτελείωσεν ὅσον ταχέως καὶ εὐτυχῶς, εἰσέτι δ' εὑρίσκοντο εἰς τὰς ὡραίας ἡμέρας τοῦ φθινοπώρου.

Τὴν πρωΐαν καθ' ἣν ἐγίνετο ὁ πρῶτος *Τζουμᾶς* (1) διὰ τὴν εἰς Κορδόβην ἐπάνοδον, ὁ Ἀβδ-ἀλ-Μαλὲκ προσεκάλεσεν τὸν Γεζίδ. Εὑρέθησαν μόνοι.

— Καταφεύγω εἰς τὴν φιλίαν σου, εἶπεν ὁ νέος *βαλῆς* τοῦ Φὲζ, διὰ τόνου μυστηριώδους· δύναμαι νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς αὐτήν;

—Τί διατάσσεις τὸν ὑπηρέτην σου; ἀπήντησεν ὁ Γεζὶδ θὰ σοὶ εἴπω, ὅτι καὶ ὁ Ζαΐδ-ϐεν-θαϐετ τῷ Προφήτῃ: « τὸ αἷμα μου ἕτοιμον εἶναι νὰ ῥεύσῃ »

—Οὐδὲν ἄλλο μοὶ ἀναγκαιοῖ ἐκτὸς τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐχεμυθίας σου, ἐπανέλαϐεν ὁ Ἀϐδ-ἀλ-Μαλὲκ· γυνή τις, μεθ' ἧς συνδέομαι, εὑρίσκεται ἐπικινδύνως ἀσθενὴς, καθ' ὅσον καὶ αὐταὶ αἱ μαῖαι διακηρύττουσιν ἀνεπαρκεῖς τὰς φροντίδας των, ὥστε κατέστη ἐπάναγκες, νὰ προσκληθῇ ἰατρός· ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη προτιμᾷ μᾶλλον ν' ἀποποιηθῇ τὴν ϐοήθειαν τῆς ἰατρικῆς, παρὰ νὰ γνωσθῇ ἡ κατοικία της καὶ ἑπομένως ἐκ ταύτης ἡ οἰκογένεια καὶ τὸ ἄτομόν της, ὑπεσχέθην, ὅπως ἱκανοποιήσω τοὺς τοσοῦτον νομίμους τούτους λόγους, ὅτι θὰ συγκατατεθῇς νὰ σὲ ὁδηγήσωσι παρ' αὐτῇ καὶ νὰ σὲ ἐπαναφέρωσιν εἰς τὸν οἶκον σου, ὡς τυφλὸν, μὲ περίδεμά τι εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Μήπως εἴκασα πέραν τῆς ἐχεμυθείας καὶ ἀφοσιώσεώς σου;

—Ἡ ἀπὸ τοῦ στόματός σου ὑπόθεσις, ἀπήντησεν ὁ Γεζὶδ, εἶναι ὅρκος διὰ τοῦ ἰδικοῦ μου θὰ ἐκπληρωθῇ.

—Σὲ εὐχαριστῶ, ἐπανέλαϐεν ὁ Ἀϐδ-ἀλ-Μαλέκ. Σήμερον λοιπὸν, ἅμα ἐξέλθῃς τοῦ λουτροῦ, περιϐλήθητι τὰ ἑορτινὰ ἐνδύματά σου, παρευρέθητι εἰς τὸ *κοϐὰχ* τοῦ καλίφου καὶ, ὅταν οἱ πιστοὶ ἐξέλθωσι τοῦ τζαμίου, ἔξελθε διὰ τῆς θύρας τοῦ ἱλασμοῦ· ἐκεῖ θ' ἀπαντήσῃς ὁδηγὸν, ὅστις θὰ σὲ ὁδηγήσῃ

Ὁ Γεζὶδ ἠκολούθησεν μέχρι κεραίας τὰς ὁδηγίας τοῦ Ἄλ-Μανσοὺρ· ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ τζαμίου, ἅμα ὡς ὁ ἰμάμης, λέγων τὴν προσευχὴν τοῦ *τεκϐὶρ*, προσεκύνησεν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, καὶ ἐνῷ εὑρίσκετο ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας, μαῦρος τις δοῦλος εὐνοῦχος — ἐναντίον τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ Προφήτου — τὸν ἐκάλεσεν ἐξ ὀνόματος καὶ δραξάμενος αὐτοῦ κατὰ τὴν δίοδον, ἄνευ ἑτέρας λέξεως, τὸν εἰσήγαγε ἐν γυναικείῳ φορείῳ, ὑπὸ ἓξ δούλων φερομένῳ· μετὰ ταῦτα ὁ εὐνοῦχος ἐκάθισε

(1) Ἡ Ἀραϐικὴ λέξις *τζουμᾶ* καὶ ἡ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς καθ' ἡμᾶς Ὀθωμανοῖς *ντουϐᾶ* ἰσοδυν. πρὸς τὴν ἡμ. *Λιτανείαν*· οἱ ἐν Μικρασίᾳ Ἕλληνες καὶ ὀθωμανοὶ εἰς τοὺς τοιούτους *ντοϐάδες* καταφεύγουσιν κατὰ τὰς ἀνομϐρίας, κατὰ τὴν ἐπήπτωσιν ἀκρίδων κλ.

παρ' αὐτῷ, τῷ περιέδεσε καλῶς τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ, κλείσας τὰ πυκνὰ μετάξινα παραπετάσματα, ἅτινα ἐκάλυπτον τὴν κινητὴν ταύτην κλίνην, διέταξε τὴν ἀναχώρησιν. Ἡ ὁδοιπορία δὲν ὑπῆρξε μακρά. Οἱ ἀπότομοι ὅμως ἕλιγμοὶ, καταφανῶς γινόμενοι, κατεδείκνυον εἰς τὸν νέον ἰατρὸν, ὅτι ἤθελον νὰ ματαιώσωσι καὶ αὐτοὺς τοὺς ὑπολογισμοὺς, οὓς ἠδύνατο νὰ κάμῃ ἐπὶ τοῦ ὁρομολογίου του· ἄλλως τε, ἡ ἀπόλυτος σιωπὴ τοῦ ὁδηγοῦ που, καθίστα ματαίαν παντὸς εἴδους ἐρώτησιν.

Ὅταν ἔστη τὸ φορεῖον καὶ ἐξῆλθεν ὁ Γεζὶδ, ἐπανεῖδε τὸ φῶς καὶ εὑρέθη ἐν μέσῳ τῆς ἐσωτερικῆς αὐλῆς μεγάλης καὶ πλουσίας οἰκίας. Μικραὶ καὶ τετορνευμέναι στῆλαι ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐσχημάτιζον, κατὰ τὸ σύνηθες, τὴν τετράγωνον στοὰν, ἥτις ἐξετείνετο ἐν μέσῳ τεσσάρων πλευρῶν δωματίων· ἀπὸ δύο τῶν στηλῶν τούτων ἐξηρτᾶτο πολύτιμος αἰώρα ὁμοία πρὸς ἐφίππειον κεντημένον διὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Δενδρύλια ἀρωματοφόρα τῶν σπανιωτέρων καὶ πολυτιμοτέρων, περιεκύκλουν δεξαμενὴν κινουμένου ὕδατος, ὅπερ ἤκουέ τις ἀναπηδὸν ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς· σμῆνος δὲ ξένων πτηνῶν, μὲ λάμποντα πτερὰ καὶ ἁρμονικὴν φωνὴν, περιωρισμένων διὰ δικτυωτοῦ ἐκτεινομένου ἐπὶ τῶν ἐπιστέγων, χαριέντως συνεκρούοντο ὑπὸ τοὺς ἀνθοῦντας κλάδους των. Πάντα ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ ἐμαρτύρουν εὐγένειαν, μέγαν πλοῦτον καὶ καλαισθησίαν.

Ὁ σιωπηλὸς φύντροφος τοῦ Γεζὶδ, ὡδηγήσας αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς μέχρι τῆς εἰσόδου χαμηλῆς αἰθούσης, ἤνοιξε κατὰ τὸ ἥμισυ προφυλακτικῶς τὴν θύραν, τῷ ἔνευσε νὰ εἰσέλθῃ καὶ ἐγένετο ἄφαντος. Ἡ αἴθουσα αὕτη, ἱκανῶς εὐρεῖα οὖσα, ἐκοσμεῖτο ὑπὸ τοποθεσιογραφικῶν τινων εἰκόνων — *paysages* — ἡ στέγη ἐκ ξύλων πολυχρόων, τὸ δ' ἐπὶ τοῦ δαπέδου σανίδωμα ἐκαλύπτετο ὑπὸ πλεκτῆς ψιάθου, ἐφ' ἧς ὑπῆρχον ὡραιότατα κοσμηματογραφήματα. Ἓν δὲ καὶ μόνον παράθυρον στενὸν καὶ ἐπίμηκες, καλυπτόμενον ὑπὸ μεταξίνου παραπετάσματος, ἄφινε νὰ εἰσδύῃ ἀμυδρόν τι φῶς, χρώματος γλυκέως καὶ ἐρυθρωποῦ. Ὁ Γεζὶδ εἰσέτι τεθαμβωμένος ὑπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ φωτὸς, μόλις καὶ βαθμηδὸν ἤρξατο νὰ διακρίνῃ τὰ περὶ αὐτόν· ἐντούτοις παρετήρησε εἰς γωνίαν τινα τῆς αἰθούσης, ἀψίδα ἔτι σκοτεινοτέραν, ἐντὸς δὲ ταύτης, κλίνην περιβεβλημένην διὰ παραπετασμάτων, προφυλαττόντων τὸν κοιμώμενον ἀπὸ τῶν κωνώπων· παρὰ ταύτην δὲ, γυναῖκα καθημένην, καὶ φέρουσαν μακρὰν καλύπτραν. Ἡ ἀσθενὴς καὶ ἡ σύντροφός της ἐτήρουν βαθεῖαν σιωπὴν καὶ ἀκινησίαν. Πλησιάζει σιωπηλὸς ὡσαύτως καὶ λαμβάνει λευκὴν χεῖρα ἣν τῷ ἔτεινον διὰ τῶν λεπτῶν ἐκ μουσελίνης παραπετασμάτων· ἡ σφοδρότης τῶν σφιγμῶν ἦτον ἔκτακτος, ἀλλ' οὐχὶ ἀνώμαλος ὡς τοῦ πυρέσσοντος, οἱ δὲ δάκτυλοι τῆς ἀσθενοῦς, σφίγγοντες τοὺς τοῦ ἰατροῦ, ἐδείκνυον ὅτι ὡσαύτως ἤθελον ν' ἀριθμήσωσιν, εἰς τὴν μακρὰν ταύτην ἠχὼ, τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας· αὐτὸς ὁ Γεζὶδ, ἐκπεπληγμένος καὶ συγκεκινημένος, ἐπειρᾶτο μόλις νὰ ὑποτονθορύσῃ ἀσήμαντον ἐρώτησιν, ὅτε ἀμέσως ἡ κεκαλυμμένη γυνὴ ἐγείρεται, ἐκτείνει τοὺς βραχίονας, ῥίπτεται εἰς τὸν λαιμόν του καὶ κραυγάζει:

— Υἱέ μου! ἦτον ἡ Φατμέ.

Συγχρόνως μετὰ τὴν κραυγὴν ταύτην, τὰ παραπετάσματα ἀνοίγονται, γυνή τις ἐμφανίζεται ὀρθία ἐπὶ τῶν ἄκρων τῆς στρωμνῆς καὶ μετὰ γλυκείας φωνῆς ψιθυρίζει:

— Ἀγαπητέ μοι! ἦτον ἡ Ἀμυνᾶ.

Ὁ δυστυχὴς Γεζὶδ, ὡσεὶ ἀπαλλαγεὶς τῆς ληθαργίας του, ἠδυνήθη καὶ ἐκ δευτέρου ἤδη νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ὁ οὐρανὸς διηνοίχθη πρὸ τῆς ψυχῆς του καὶ ἐγεύετο τῆς τῶν δικαίων εὐδαιμονίας. Καταβεβλημένος ὑπὸ τῆς μεγάλης του χαρᾶς, σπαρασσόμενος ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν ἐναγκαλισμῶν σπασμωδικῆς χαρᾶς, ἠσθάνετο ἑαυτὸν θνήσκοντα ὑπὸ τὰς ἐνθέρμους καὶ ζηλοτύπους θωπείας, ἃς τῷ ἐπεδαψίλευον ἡ μήτηρ καὶ ἡ μνηστή του. Ἀλλ' ἡ φύσις — βοηθὸς καθ' ὑπερβολικὴν χαρὰν ἢ λύπην — ἔσπευσε πρὸς βοήθειάν του. Ἀναμνησθεὶς συγκεχυμένως τοῦ ἐπαγγέλματός του καὶ τῆς αἰτίας τῆς ἐπισκέψεώς του, μετὰ τρόμου ἀνέκραξεν:

— Ἀσθενής!

Ἀλλ' ἐν βλέμμα τῆς Ἀμυνᾶς, πλῆρες ζωῆς, πλῆρες εὐδαιμονίας, ταχέως τὸν καθησύχασεν· τότε ἡ ἀμφιβολία, ἥτις εἶναι τὸ ἀντίσταθμον πασῶν τῶν μεγάλων συγκινήσεων, προσέβαλλε τὴν ψυχήν του· ἡ μνηστὴ, ἣν ἀνευρίσκει, δὲν εἶναι ἡ γυνὴ, πρὸς ἣν μυστηριωδῶς ὁ Ἀϐδ-άλ-Μαλὲκ τὸν ἔπεμψεν; πόθεν τὴν γνωρίζει; πῶς εὑρίσκεται ἐν τῷ πλουσίῳ ἐκείνῳ ἐνδιαιτήματι; διατί ἔλαϐεν ἁπάσας ἐκείνας τὰς προφυλάξεις; εὑρίσκεται λοιπὸν εἰς το χαρέμιον τοῦ νικητοῦ τοῦ Φέζ; ὅλαι αἱ ἰδέαι αὗται διαλάμπουσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ αἴφνης ἡ τρομερωτέρα ὑποψία, ὡς ὁ σκώληξ ὅστις διαπερᾷ τὸν φοίνικα μέχρι πυρῆνος, εἰσδύει ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ του καὶ κατασπαράσσει τὴν καρδίαν του.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ἐμφανίζεται ὁ Ἀϐδ-άλ-Μαλὲκ, γαλήνιος, συμπαθὴς καὶ μειδιῶν.

— Ἐπίτρεψον, υἱὲ τοῦ Ἀγιοῦϐ, εἶπε, ἐπίτρεψον εἰς τὴν φιλίαν, συμμερισθεῖσαν τῶν θλίψεών σου, νὰ συμμερισθῇ καὶ τῶν εὐτυχημάτων σου· ὅπως μὲ ἀκολουθήσῃς, ἐγκατέλειψας πάντα τὰ ἀντικείμενα ὅσα ἀγαπητὴν τὴν πατρίδα καθιστῶσι· δὲν ἐπιθυμῶ τι περισσότερον τῆς ὁλοκλήρου θυσίας σου. Σοὶ ἀποδίδω τὴν μητέρα σου, ἥτις δὶς τὴν ζωὴν σοὶ ἔδωκε, καὶ τὴν παρθένον ταύτην, ἣν ἡ καρδία σου ἐξελέξατο καὶ ἥτις θὰ σὲ κάμῃ νὰ εὐλογῇς πᾶσαν στιγμὴν τῆς ζωῆς σου· ὁ οἶκος οὗτος σοὶ ἀνήκει μετὰ παντὸς περιεχομένου καὶ ἔστω σοι τὸ γαμήλιον ὕδωρ· ἐπειδὴ δὲ γειτονεύει μετὰ τοῦ ἰδικοῦ μου, θὰ δυνηθῇς, ὡς καὶ ἄλλοτε κατὰ τὰς γειτονευούσας σκηνὰς ἡμῶν, νὰ ἐπαγρυπνῇς ἐπὶ τῆς ἐμπιστευθείσης σοι ζωῆς. Ἀπαιτῶ τι ὅμως ὡς ἀνταλλαγήν: τὴν τετάρτην ἡμέραν τοῦ *βαλιμᾶ* (1), ὅταν οἱ φίλοι σου, ὡπλισμένοι διὰ τῆς ἐπιχρύσου παραξιφίδος, θὰ βιάσωσι ὑπὲρ σοῦ τὴν σημαίαν τῆς μνηστῆς σου, ὑπερασπιζομένην ὑπὸ τῶν νέων συντρόφων της, ἐγὼ θὰ διοικήσω τὸν φαιδρὸν λόχον· ἀκολούθως δὲ, ὅταν ἡ Ἀμυνᾶ σὲ καταστήσῃ πατέρα, θὰ προεδρεύσω εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ *ὀνόματος* καὶ ὁ πρωτότοκος υἱός σου θὰ φέρῃ τ' ὄνομά μου.

Ἕκαστος λόγος, ἐξερχόμενος τοῦ στόματος τοῦ Ἀϐδ-άλ-Μαλὲκ, ἔπιπτεν ὡς εὐεργετικὴ σταγὼν ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Γεζὶδ, σϐεννύουσα τὸ πῦρ τῆς ζηλοτυπίας καὶ ἀναζωπυροῦσα τὸ τῆς ζωηρᾶς εὐγνωμοσύνης. Λίαν συγκεκινημένοι καὶ μὴ δυνάμενοι ν' ἀνεύρωσιν, οὔτ' ἐν αὐτῇ τῇ πλουσίᾳ καὶ παθητικῇ γλώσσῃ των, λέξεις τὰ αἰσθήματα αὐτῶν ἑρμηνευούσας, οἱ τρεῖς εὐτυχεῖς ἔπεσαν πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Ἀϐδ-άλ-Μαλὲκ, ἔϐρεχον δι' ἡδέων δακρύων τὰς γενναιοδώρους χεῖρας του, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Ἄλ-Μανσοὺρ ἐπανελάμϐανε, σφίγγων αὐτοὺς εἰς τὰς ἀγκάλας του: Ὁ Ἀλλὰχ ἂς δεχθῇ τὰς καλὰς ἡμῶν πράξεις· δὲν εἶπε διὰ τοῦ Προφήτου «ἐμπιστεύθητι τῷ Κυρίῳ καὶ οὐ δυνήσει ἀριθμῆσαι τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ;»

(1) Γάμος.

(Κατὰ τὸ Γαλλικὸν τοῦ Σ. *Viardot*).

Π. Σ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ.

ΕΙΣ ΤΟ ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΟΣ.

Α . . . . . Κ . . . .

Ὁπόταν ὀφθαλμοὶ γλυκοὶ καὶ ὄψις μειδιῶσα,
Καὶ χείλη πορφυρόχροα ζητοῦν νὰ στιχουργήσῃς,
Ὦ! ποία τότε τὴν σιγὴν θὰ προτιμήσῃ γλῶσσα;
Εἰπέ, καρδία, δύναται σὺ τάχα νὰ σιγήσῃς;
Ν' ἀνθέξῃς πῶς θὰ δυνηθῇς εἰς τὴν παράκλησίν της,
Εἰς τὸ γλυκὺ μειδίαμα καὶ εἰς τὴν καλλονήν της;

—

Καὶ ὅμως πόθους δι' ἐμὲ δὲν ἔχει ἡ καρδία . . . .
Ὦ! εἶναι ξένη δι' αὐτὴν ἡ καλλονὴ ἡ μάγος,
Διότι ἀνεπιστρεπτεῖ παρῆλθεν ἡ εὐδία
Κ' ἔγεινε σκότος ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδία πάγος!
Ἠγάπησεν ἡ ἄλλοτε εὐαίσθητος καρδία,
Κι' ὁ ἔρως τῇ ἀπήντησε: «μαρτύριον! πικρία!».

—

Ὦ! διατὶ τὴν καστανὴν νὰ ἀτενίσω κόμην;
Τὸ βαυκαλίζον βλέμμα της καὶ τὸ μειδίαμά της;
Ποτὲ ἂς μὴ τὴν ἔϐλεπον, ἂς μὴ αὐτῆς ἠρώμην,
Ἂς μὴ μ' ἠσπάζοντο θερμῶς τὰ χείλη τὰ λεπτά της
Καὶ τότε, κόρη θελκτική, οὐράνιον λατρείαν
Θὰ σοὶ προσήνεγκον ἐγὼ καὶ ὄχι στιχουργίαν.

(1873) Ἀθήνησιν.

Α. Σ. Λιϐαθηνόπουλος

ΑΦΕΣ ΜΕ ΝΑ ΣΙΓΩ.

ΤΩ . . . . . .

Τί μὲ ϐιάζεις; τί λοιπὸν τὴν σιωπὴν νὰ λύσω;
Ἀρκούντως μὴ οἱ στίχοι μου δὲν ἔχουν ὁμιλήσει;
Πῶς; ἡ ψυχή σου πώποτε λοιπὸν δὲν θὰ νοήσῃ
Ἂν σιωπῶ, ὅτι σιγὴν ὀφείλω νὰ τηρήσω;
Σίγησον, μὴ τὸ στῆθός μου διηνεκῶς σπαράττεις
Ἀφοῦ γνωρίζεις τί κρατεῖ τὸ χεῖλος κεκλεισμένον.
Μὴ φλέγεις τὴν καρδίαν μου, τὸ πῦρ της μὴ ἐξάπτῃς.
Τὸ αἴσθημά μου ἄφες το νὰ μένῃ τεθαμμένον . . . .
Μὴ ἄσπλαγχνον μ' ἀποκαλῇς, ἀδίκως μή με κρίνῃς
Εἰς τὴν πυράν μου ἔλαιον ἀνθ' ὕδατος μὴ χύνῃς.

—

Ἄφες κἂν, ἄφες πρὸς στιγμὴν νὰ λησμονήσω μίαν
Ὁπόσον σὲ κατέστησα δυσδαίμον' ἀκουσίως . . .
Πόσον εὐδαίμων ἔρρεεν ὁ πρότερός σου ϐίος
Καὶ ποίαν σοὶ ἠνέῳξα πληγὴν εἰς τὴν καρδίαν.
Μὴ γράφῃς· πᾶσα λέξις σου ἐν δάκρυόν σου κρύπτει
Καὶ ἐν μου δάκρυ ἀποσπᾷ ἑκάστη συλλαϐή σου.
Τὸ ἄλγος σου εἰς ἄϐυσσον ὀδύνης, φεῦ; μὲ ῥίπτει . . .
Συντρίϐει τὴν καρδίαν μου ἡ πάσχουσα ψυχή σου.
Σίγα· καὶ ἄφες νὰ σιγῶ· πρὸς τί νὰ ὁμιλήσω
Ἀφοῦ μακράν σου πέπρωται νὰ φύγω καὶ νὰ ζήσω;

—

Ἔρωτα ἄφες δυστυχῆ ἐντός μου νὰ τὸν κλείσω.
Πολλοὶ θὰ εὕρουν ἔγκλημα τοὺς στίχους οὓς σοὶ στέλλω.
Μὴ μ' ἀδικεῖς· ἐὰν σιγῶ, σιγῶ χωρὶς νὰ θέλω,
Καὶ μᾶλλον σοῦ ἐπιθυμῶ τὴν σιωπὴν νὰ λύσω.
Ἀλλ' οἴμοι! μοὶ δεσμεύουσι τὴν γλῶσσαν ὅρκοι ἄλλοι,
Καὶ πίπτω θῦμ' ἀνηλεοῦς, φρικώδους εἱμαρμένης!
Μὴ σ' ἀπατᾷ ἡ σιωπή. Τὸ στῆθος ἔνδον πάλλει.
Πάντοτε μ' ἦσο προσφιλὴς καὶ προσφιλὴς θὰ μένῃς,
Ἴση μὲ τὴν ὀδύνην σου ὀδύνη μὲ σπαράσσει . . . .
Ἀλλ' ἄφες, ἄφες νὰ σιγῶ· μοῖρα σκληρὰ προστάσσει.

Ἀθήνησι. Τῇ 26 Δεκεμϐρίου 1873.

Φωτειν. Α. Οἰκονομίδου.

ΟΙ ΣΠΟΥΔΑΣΤΑΙ

ΜΙΜΟΣ

ΕΙΣ ΠΡΑΞΙΝ ΜΙΑΝ.

(Συνέχεια ἴδε φυλλάδ. Δ'

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΚΩΣΤΑΣ, ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΑΝΝΗΣ.

Γ. Τί ἔπαθες; τί τρέχει φίλε μου; καλ' ἡμέρα σου.

Κ Ἄ! Καλ' ἡμέρα! Ἐδάρθηκα ὁ ἄθλιος! αὐτὸς ἐδῶ ὁ κύριός ποῦ κάθηται μοῦ ἔσπασε τὰ κόκκαλα.

Γ. Καὶ διατί;

Κ. Καὶ θέλ' ἐρώτημα;

Γ. Ἀκούεις ἐκεῖ! Προφήτης δὲν ἔγεινα ἀκόμη νὰ ἠξεύρω διατί σὲ δέρνουν.

Κ. Ἔχεις δίκαιον Ἦλθα νὰ τοῦ ζητήσω ὅσα μοῦ χρεωστεῖ...

Γ. Καί τί μ' αὐτό; — Φαίνεται τοῦ ταῖς ἔδρεξεν. —

Κ. (διστάζων). Νὰ ἦλθα νὰ τοῦ τὰ ζητήσω, καὶ αὐτός..

Γ. Ἄ! ἄ! ἐνόησα, σὲ ἔδειρε

Κ. Ὄχι δὰ δὲν μ' ἔδειρε.

Γ. — Βρὲ, σώπα καὶ ταῖς ἔφαγες. — Τότε λοιπόν διατ' φωνάζεις;

Κ. Δὲν μ' ἔδειρε, ἀλλὰ μοῦ ἔσπασε τὰ κόκκαλα· ἐπειδὴ, ἐνῷ ἔκαμε νὰ φύγῃ, μ' ἔσπρωξε καὶ ἔπεσα τἀνάσκελα.

Γ. Κακὴ μαγκίτσα ὁ νοικάτορας αὐτὸς μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι.

Κ. Μάγκα, μάγκα, φίλε μου· χρεωστεῖ παντοῦ, μεθύστακας καὶ, καί. Τί ὥρα ἔρχεται τὸ βράδυ στὸ σπῆτι; μεσάνυκτα, πιστεύω.

Γ. Καὶ ἀργότερα· τὴν νύκτα πάντοτε καθόλου δὲν πατεῖ ἢ καὶ ἂν ἔλθῃ, φεύγει πρὶν χαράξῃ.

Κ. Τώρα σὺ κατάλαβε... Δὲν τὸν ἐρώτησες ποτέ τί γίνεται;

Γ. Μάλιστα· μοῦ εἶπε πῶς, ἐπειδὴ πλησιάζει ὁ καιρὸς νὰ δώσῃ ἐξετάσεις, μελετᾷ μὲ ἕνα φίλον του.

Κ. Διὰ τὸ πρωΐ ποῦ φεύγει τόσῳ ἐνωρὶς τί σοῦ εἶπε;

Γ. Τί μοῦ εἶπε; τὰ ἴδια.

Κ. Εἴδες ψεύματα! μεγάλα σὰν βουνά.

Γ. Γιατί;

Κ. Σ' ἐμένα εἶπε πῶς πηγαίνει ἐνωρὶς περίπατον κατὰ διαταγὴν τοῦ ἰατροῦ.

Γ. Καλὰ ποῦ μοῦ τὰ εἶπες· χρεωστεῖ καὶ σ' ἐμένα.

Κ. Ἂν σοῦ φύγῃ, τὰ ἔχασες· ἔχε τὸν νοῦν σου.

Γ. Σὲ εὐχαριστῶ πολὺ ποῦ ἔγεινες αἰτία νὰ τὰ μάθω.

Κ. — Βέβαια, ἂν δὲν ἔτρωγα τὸ ξύλο, δὲν θὰ τὰ ἐμάνθανες. —

Γ. Καὶ σὲ χρεωστεῖ πολλά;

Κ. Ἐπάνω, κάτω 300 δραχμαῖς.

Γ Καὶ πῶς ἄφησες νὰ γείνουν τόσα;

Κ. Τί νὰ γείνῃ, ἀδελφέ; ἡμεῖς οἱ ξενοδόχοι τὴν παθαίνουμε. Ἔρχεται ἕνας κύριος καὶ τρώγει ἕνα, δύο μῆνες μὲ τὴν πληρωμήν. Ὕστερ' ἀπ' αὐτοὺς, Κύριε Κωστῆ, σοῦ λέει, ἐπειδὴ ὁ πατέρας μου ἄργησε νὰ μοῦ στείλῃ χρήματα, σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ πιστώσῃς ἕως πενῆντα δραχμαῖς. Ὦ πολὺ καλὰ, τοῦ λέω· καὶ ἠμπορῶ νὰ κάμω ἀλλέως; Κύριε Κωστῆ, σ' εὐχαριστῶ. Φθάνουν αἱ πενῆντα. Πάλιν ἄργησαν τὰ χρήματα, σοῦ λέει· σὲ παρακαλῶ, περίμενε ὀλίγον. Ἐσὺ φοβεῖσαι μὴ τὰ χάσῃς ὅλα καὶ ἐξακολουθεῖς νὰ τὸν πιστώνῃς. Τὸ χρέος μεγαλόνει, τοῦ ζητεῖς τὰ χρήματα, κάμνει πῶς θυμόνει μπούμ! σοῦ βροντᾷ τὸ κανόνι καὶ τρέχα γύρευε.

Γ. Οἱ καϋμένοι, τί ὑποφέρουν.

Κ. Αἴ τώρα ποῦ τὰ ἠξεύρεις ὅλα ἂς πηγαίνω πλέον. — Ἄχ! δὲν ἠμπορῶ νὰ κινηθῶ· τί χέρι ἦτον ἐκεῖνο! μοναχὸ μολόβι. — Ἔχε γειά.

Γ. Καλή σου ὥρα, Κὺρ Κωστῆ, εὐχαριστῶ. (ὁ Κωστῆς ἐξέρχεται χωλαίνων καὶ τρίβων τὰς πλευράς).

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΑΝΝΗΣ μόνος.

Καλὰ ποῦ τὰ ἔμαθα. Τὸ βράδυ, ἅμα ἔλθῃ, θὰ τὸν συλλάβω καὶ θὰ τοῦ ζητήσω ὅλα τὰ ἐνοίκια, ποῦ μοῦ χρεωστεῖ. Ἂν μὲ πληρώσῃ, πάει καλὰ, εἰδεμὴ ἐγὼ τὸν διορθώνω. (Ἐξέρχεται).

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Ἀλλαγὴ τῆς σκηνῆς. Δωμάτιον φοιτητοῦ· τράπεζα μετὰ βιβλιοθήκης· πρὸ αὐτῆς κάθηται ὁ Περικλῆς μελετῶν.

ΚΛΕΩΝ (εἰσερχόμενος). — Πάλιν αὐτὸς ὁ ἀνόητος θὰ μελετᾷ· τί διάβολο, ποτὲ δὲν θὰ τὸν εὕρω ἀργόν; τί ἀνοησία, Θεέ μου, τί ἀνοησία! — Μὰ φίλε μου, θὰ πάθῃς ἀπὸ φθίσιν χιλιάκις σοὶ τὸ εἶπον καὶ πάλιν σοὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω, θὰ πάθῃς ἀπὸ φθίσιν.

Π. Τί νὰ γείνῃ, ἀδελφέ· αἱ ἐξετάσεις πλησιάζουν καὶ πρέπει κανεὶς νὰ μελετᾷ.

ΚΛ. Τί; μήπως παρεφρόνησας; Ἀδελφέ μου, σὺ μόλις εἶσαι διετὴς καὶ λέγεις ὅτι αἱ ἐξετάσεις πλησιάζουν.

Π. Νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ περιμένῃ τις τὸ πέμπτον ἔτος διὰ νὰ μελετήσῃ.

Κ. Τί μοῦ λέγεις, καλέ; ἄκουε αὐτὰ, τὰ ὁποῖα σοῦ λέγω. Σὺ ἀπὸ τὴν πολλὴν μελέτην κατήντησες σὰν δάσκαλος. Ἡ νομικὴ, φίλε μου, θέλει *ἀλλέγορ* ἄνθρωπον, μὲ ἐννοεῖς; ἀκούεις ἐκεῖ νὰ μελετᾷ ἀπὸ τὸ τρίτον ἔτος!

Π. Σὲ εἶπον, δὲν προφθάνω ἄλλως.

Κ. Εἶσαι βλάξ.

Π. Καὶ δι' αὐτὸ μελετῶ. Σεῖς οἱ εὐφυεῖς ἠμπορεῖτε νὰ μανθάνητε ταχέως, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ βλάκες....

Κ. Δυσηρεστήθης;

Π. Παντάπασι· καὶ διὰ νὰ σοὶ ἀποδείξω ὅτι ἀκόμη εἶμαι φίλος σου καὶ διατηρῶ ζωηρὰς εἰσέτι τὰς παιδικάς μου ἀναμνήσεις, σὲ συμβουλεύω, ἀδελφὲ, σὲ παρακαλῶ νὰ ἀφήσῃς τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖς· φίλε μου, ἐπῆρες εἰς τὸν λαιμόν σου καὶ τὸν Παῦλον!

ΚΛ. Τρελὸς παππᾶς σ' ἐβάπτισεν!.. Ἀγκαλὰ ὁ ἀνάδοχός σου δὲν ἔσφαλε ὀνομάσας σε Περικλῆ· συμβουλεύεις, ὡς ὁ συνώνυμός σου, ἀπαράλλακτα ἀλλὰ διὰ νὰ σὲ ἀποδείξω ὅτι καὶ ὁ ἰδικός μου νουνὸς δὲν ἀπέτυχεν, ἄκουσε καὶ τὴν ἰδικήν μου τὴν ῥητορικήν. (Λαμβάνει θέσιν ῥήτορος, βήχει). Φίλε μου, ἄκουε τὰς συμβουλὰς, αἵτινες προέρχονται ἀπὸ ἀδελφόν. Ἡ πολλὴ μελέτη βλάπτει καὶ ἀφανίζει τὴν ὑγείαν· αὕτη δὲ ἡ ἰδέα δὲν εἶναι ἰδική μου, ἀλλ' ἰατροῦ διασήμου, τοῦ ὁποίου τώρα δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸ ὄνομα, καὶ πρέπει νὰ τὴν παραδεχθῇς. Ὑπόθες λοιπὸν ὅτι διὰ τῆς μελέτης τῆς πολλῆς κατώρθωσες νὰ λάβῃς καὶ εἰς δίπλωμά σου ἄριστα, καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ γυμασίου τὸ ἀπολυτήριον. Τί θὰ κερδήσῃς, ἂν τὸ λάβῃς φθισικός;

Ὑποθέσωμεν ὅμως καὶ τὸ ἐναντίον. Κατώρθωσες νὰ τὸ λάβῃς ὑγειής· πολὺ καλά· θὰ πάρῃς ἕνα τόσον δίπλωμα μὲ ἄριστα, θὰ γείνῃς δικηγόρος... συμφωνῶ· ἔλα ὅμως ποῦ, ἅμα τὸ μάθῃ ὁ πατήρ σου, θὰ σοῦ εἴπῃ. Αἴ τώρα πλέον, παιδί μου, ἔγεινες ἄνθρωπος, καὶ δύνασαι νὰ κερδίζῃς τὰ πρὸς τὸ ζῆν· ἐγὼ παύω νὰ σοῦ στέλλω χρήματα. Τότε, φίλε Περικλῆ, φάγε δίπλωμα. Ἀλλ' ἴσως θὰ μὲ εἴπῃς ὅτι εἶναι ὑποθέσεις εἰς τὰ δικαστήρια· Εἶσαι παλαβὸς, ἂν τρέφησαι μὲ αὐτὴν τὴν ἰδέαν, καὶ πάραυτα σοῦ φέρω τὴν ἀπόδειξιν. Πρό τινων ἡμερῶν, φίλτατε, πηγαίνω εἰς τὸ εἰρηνοδικεῖον, διότι, ὡς ἠξεύρεις, εἶχον κλῆσιν ἀπὸ τὸν ῥάπτην μου, εἰσέρχομαι καὶ βλέπω πλῆθος ἀνθρώπων. Πολλὰς ὑποθέσεις, λέγω κατὰ νοῦν, φαίνεται ὅτι ἔχει αὐτὸ τὸ εἰρηνοδικεῖον! Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔγειναν ἄδικοι! Ζήτω λοιπὸν ἡ νομικὴ, τὴν ὁποίαν σπουδάζω! Ἀλλὰ φεῦ! τῆς οἰκτρᾶς ἀπάτης μου! Πάντες ἐκεῖνοι ἦσαν δικηγόροι καὶ μόλις πέντε ἓξ διάδικοι! Ὤκτειρα, φίλε μου, τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησα. Εἷς ἀπ' ἐδῶ ἐρώναζεν, ἔχετε, κύριε, ἀνάγκην δικηγόρου, ἄλλος ἀπ' ἐκεῖ, θέλετε νὰ σᾶς ὑπερασπισθῶ, καὶ οὕτω καθεξῆς.

Π. (εἰρωνικῶς). Μ' ἀρέσ' ἡ ἱστορία σου.

ΚΛ. Μὴ μὲ διακόπτῃς. Ἔφριξα, φίλτατε, ἔφριξα μ' αὐτὴν τὴν ἀθλιότητα. Ἐρώναζεν ὁ εἰρηνοδίκης, *Παῦλος Γεωργίου κατὰ Δημητρίου Ζούτα*, παραδείγματος χάριν, ἰδοὺ καὶ ὁ δικηγόρος ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, *παρὼν καὶ μὲ διορίζει*. Καὶ τ ἐλάμβανεν αὐτός; σκέψου, φαντάσου καὶ εἰπέ... Ἐλάμβανεν ὡς ἀποζημίωσιν, τί νομίζεις; αὐγὰ καὶ ὄρνιθας, φίλε μου Ἀκούεις ἐκεῖ δικηγόρος, ἐπιστήμων νὰ ὑπερασπίζηται δι' ἑξήκοντα λεπτά!

Π. (ὅστις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὁμιλίας ταύτης στενοχωρεῖται). Ἡ ῥητορική σου εἶναι ἀνυπόφορος.

ΚΛ. Στάσου, διότι ἀκόμη δὲν ἐτελείωσα.

Π. Φθάνει· μὲ ἐφώτισες.

ΚΛ. Σιωπή! Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀπεφάσισα, πρὶν προχωρήσω ὅμως ἂς ἐξομολογηθῶ, διότι δὲν θέλω νὰ φαίνωμαι πρωτότυπος μὲ ἰδέας ξένας, ὡς κάμνουν τινὲς τῶν συγγραφέων μας· ἀνέγνωσας τοὺς ἀθλίους τοῦ Οὐγκώ; ὑπάρχει ἐκεῖ σπουδαστὴς ὅστις ἀνακράζει, *ἑνδεκα ἔτη φοιτητὴς, πλὴν οὐδέποτε δικηγόρος!* ἀπεφάσισα λοιπὸν νὰ τὸν μιμηθῶ, καὶ νὰ τὸν ἀφήσω ὀπίσω, ἂν θέλῃς· ὅθεν κράζω καὶ διακηρύττω, *διὰ βίου φοιτητὴς πλὴν οὐδέποτε δικηγόρος!* οὐδέποτε! Ζήτω ὁ πατήρ μου. Τί θέλεις, φίλε μου; Νὰ ψοφήσω ἔπειτα τῆς πείνης; ὤ! δὲν ἔχω ὄρεξιν! Μ' ἀρέσκει, ἀδελφὲ, πολὺ μ' ἀρέσκει ἡ ζωὴ τοῦ φοιτητοῦ. Ἐννενόηκας; ἐγὼ θὰ ἦμαι αἰωνίως φοιτητής! Ἐπέθης τὸ λοιπὸν ἢ οὔ;

Π. Δὲν ἐπιμένω πλέον· πλὴν ἓν ἀκόμη σοὶ προσθέτω. Ὅλοι ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους εἶδες καὶ βλέπεις καθ' ἑκάστην, οὐδὲν ἄλλο ἔκαμναν κατὰ τέσσαρα ἔτη ἢ ὅ,τι κάμνεις σὺ, ἐνῷ ἄλλοι...

ΚΛ. Μὴ μὲ σκοτίζῃς!

Π. Αἴ! λοιπὸν ὁ καθεὶς ἂς κάμῃ ὅτι θέλει.

ΚΛ. Πολὺ καλά· ὄχι ἐκάθησες νὰ μὲ συμβουλεύῃς, ὡς νὰ μὴ γνωρίζω ἐγὼ τὸ συμφέρον μου, ὡς νὰ ἦμαι μικρὸ παιδὶ, καὶ μὲ ἔκαμες νὰ ὁμιλῶ τόσην ὥραν ἀνωφελῶς

Π. Ἔχει καλῶς· κάμε ὅτι θέλεις. Ἓν μόνον σὲ ὑπενθυμίζω, φίλε μου·

ΚΛ. Ποῖον; εἰπέ μου· τί ἀνοησίαν ἄρχε θ' ἀκούσω πάλιν;

Π. Μελέτα, μελέτα, φίλε μου· διότι ἄλλως θὰ μείνῃς ξύλον ἀπελέκητον. Ἐὰν ᾖς φιλομαθὴς, ἔσῃ καὶ πολυμαθής.

ΚΛ. Ὦ τὸν σχολαστικόν! ὦ τὸν Ἰσοκράτην! ἡ θεωρία αὕτη, ἀδελφὲ, ἔπεσε, καὶ ἀπόδειξις ἐγώ. Εἶμαι πολυμαθής, χωρὶς παντάπασι νὰ ἦμαι φιλομαθής! (Ἀκούονται φωναὶ ἔξωθεν). Ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται ὁ Παῦλος ᾄδων. Αὐταὶ αἱ γυναῖκες τοῦ Γαλλικοῦ θεάτρου τοῦ ἐσήκωσαν τὰ μυελά.

Π. (Εἰσερχόμενος). Χαίρετε, φίλοι, φίλτατοι συμφοιτηταὶ, καὶ μετὰ χίλια χρόνια δικηγόροι, χαίρετε! Ἄ! Περικλῆ μὲ συγχωρεῖς... Σήμερον εἶμαι εὐτυχὴς, εἶμαι εὐτυχέστατος. Αἴ, τὸ πρωΐ, πρωΐ... δὲν ἤμην τόσον εὐτυχής... πλὴν τώρα εἶμαι.

ΚΛ. — Θὰ ἠῦρε πουθενὰ ὁ διάβολος παράδες, θὰ ἀνεκάλυψε κανένα Πακτωλόν. — Παῦλε, τί συνέβη;

Π. Τί μοῦ συνέβη; χὰ, χὰ χά! Εἶμαι εὐτυχὴς, ἔχω πέντε εἰκοσάφραγκα! πέντε, ἀκούεις; πέντε! (Φέρει τὴν παλάμην ἀνοικτὴν πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Κλέωνος).

ΚΛ. Εὖγέ σου!

Π. Ἄφησε τοὺς ἐπαίνους καὶ τοὺς θαυμασμοὺς, καὶ ἂς ἴδωμεν πῶς θὰ περάσωμεν τὴν νύκτα μας εὐάρεστα.

ΚΛ. Συμφωνῶ.

Π. Περικλῆ ἔρχεσαι ἀπόψε εἰς τὸ θέατρον; Ἔχουν *Barbe-Bleue*.

ΚΛ. Νὰ ἔλθῃς, Περικλῆ. Τί νὰ σᾶς εἴπω· αὐτὸ τὸ γαλλικὸν θέατρον μ' ἀρέσκει ὑπερβολικά. Φωνάζουν μερικοὶ ἐναντίον του σεμνότυφοι, λέγοντες ὅτι δῆθεν ἐνσπείρει τὴν διαφθοράν.

ΠΕΡ. Καὶ ἔχουν δίκαιον· ὑπῆρξεν ἐποχὴ, καθ' ἣν τὸ θέατρον ἦτο σχολεῖον τοῦ λαοῦ.

ΚΛ. Σχολεῖον; μὴ μὲ κάμνῃς νὰ γελῶ. Θέατρον σημαίνει τέρψις, διασκέδασις. Δὲν θέλω νὰ βλέπω τραγῳδίας, δράματα κινοῦντα τοὺς θεατὰς εἰς δάκρυα, ἀλλὰ ὡραίας κνήμας, χορούς, ν' ἀκούω εὐρυθμίας. Ἀλλοίμονον ἂν περιέμενον νὰ διδαχθῶ ἐκ τοῦ θεάτρου. Ὅστις θέλει νὰ διδαχθῇ ἠθικὴν ἂς ὑπάγῃ εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ ὄχι εἰς το θέατρον.

ΠΕΡ. Εὖγέ σου, ὁμιλεῖς ὡς Ἕλλην ἀληθής.

ΚΛ. Ἂν ὄχι ὡς Ἕλλην, ὄχι ὅμως ὡς σχολαστικός. Ἐγὼ ἀκολουθῶ τὸν ῥοῦν τῶν πραγμάτων. Δὲν βλέπεις ποῖοι καὶ πόσοι τιμοῦν τὰς παραστάσεις διὰ τῆς παρουσίας των; Αὐτοὺς νὰ συμβουλεύσῃς, ἐὰν δύνασαι.

ΠΕΡ. Ἔχεις δίκαιον.

ΚΛ. Ἔρχεσαι ἢ ὄχι;

ΠΕΡ. Δὲν θὰ δυνηθῶ. Ἔχω μελέτας. (Λαμβάνει τὸν πῖλόν του). Ἡ ὥρα εἶναι τρεῖς.

Π. Ποῦ πηγαίνεις;

ΠΕΡ. Εἰς τὸ μάθημα. Σεῖς βέβαια θὰ μείνετε ἐδῶ· σᾶς παρακαλῶ νὰ κλείσητε, καὶ τὸ ἑσπέρας μοὶ φέρετε τὸ κλειδίον εἰς τὸ καφενεῖον (Ἀπέρχεται).

ΚΛ. Πολὺ καλά. Νὰ χαθῇς, σχολαστικέ. Ἰδοὺ ἄνθρωπος ὅστις δὲν ἠξεύρει νὰ χαρῇ τὸν κόσμον. Ἀλλὰ κ' ἐγὼ πῶς θὰ ὑπάγω, ἐνῷ δὲν ἔχω πλυμένον ὑποκάμισον;

Π. Ἔχεις *κολλάρον*;

ΚΛ. Νόστιμος ἐρώτησις! Ἐγὼ δὲν ἔχω ὑποκάμισον, καὶ αὐτὸς μὲ ἐρωτᾷ, ἐὰν ἔχω *κολλάρον*. Πῶς νὰ τὸ ἔχω, ἀφοῦ χρεωστῶ εἰς τὴν πλύστραν μου τὰ μαλλιοκέφαλά μου.

Π. Ὄχι, ὡς ἐγὼ, εἰς τὸν ὁποῖον ὅλοι οἱ δρόμοι εἶναι κλειστοί.

ΚΛ. Ἀλλὰ εἰπέ μου, τί θέλεις τὸ *κολλάρον*;

Π. Σήμερον, φίλε μου, μὲ τὴν ἐφεύρεσιν τὴν ὁποίαν ἔκαμα, προσέφερον μεγάλην ἐκδούλευσιν εἰς τοὺς νέους, ὡς ἡμεῖς.

ΚΛ. Λέγε τὴν ἐφεύρεσιν, λέγε εἶμαι περίεργος, διότι καὶ ἐγὼ ἔχω μίαν ἄλλην.

Π. Μὲ βλέπεις;

ΚΛ. Σὲ βλέπω, ἀλλὰ διατί;

Π. Μὲ βλέπεις καλά;

ΚΛ. Ὤ! εἶσαι περίεργος, κάλλιστα· ἰδού. (Προσηλοῖ ἐπὶ τοῦ Παύλου τοὺς ὀφθαλμούς.)

Π. Καὶ ἐν τούτοις τύφλα σου. (Δεικνύει αὐτῷ τὸ ὑποκάμισον)

ΚΛ. Ἄ! τώρα τὸ ἐνόησα· τύφλα μου τῳόντι, ἔχεις δίκαιον. Πλὴν ποῦ εὑρῆκες αὐτὸ τὸ ὡραῖον ὑποκάμισον;

Π. Ποῦ τὸ εὑρῆκα; χμ! τώρα θὰ εὕρω καὶ διὰ σέ. Ἔχεις κανὲν τεμάχιον τοιοῦτον ἢ ἄλλου εἴδους εἰς τὸ δωμάτιόν σου.

ΚΛ. Καὶ πόθεν νὰ τό ἔχω;

Π. Τότε λοιπὸν εὑρίσκεται ἀκόμη ἓν εἰς τὸ ἰδικόν μου· σοῦ φέρω ἐκεῖνο, ὥστε θὰ ἔχωμεν ἀνάγκην ἀκόμη ἑνὸς *κολλάρου*· μικρὰ πράγματα, δέκα λεπτά, διότι πρὸς οἰκονομίαν ἀγοράζομεν ἓν χάρτινον.

ΚΛ. Πολὺ καλά!

Π. Λοιπὸν πηγαίνομεν, τίποτε δὲν μᾶς λείπει.

ΚΛ. Τίποτε; εἶσαι, καϋμένε, ἀνόητος.

Π. Καὶ τί μᾶς λείπει;

ΚΛ. Χωρὶς *γάντια* θὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ θέατρον; Σὺ ἠμπορεῖς νὰ τὸ κάμῃς, διότι ἡ φιλτάτη σου εἶναι τῆς κάτω τάξεως, καὶ δὲν πειράζει· ἐνῷ ἡ ἰδική μου εἶναι πλουσία, εὐγενής, πρὸς τὴν ὁποίαν λέγω ὅτι εἶμαι τὸ πρῶτον ἀρχοντόπουλον τῆς Βλαχομολδαυΐας καὶ ὅτι ὁ ἡγεμὼν Κάρολος δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ οὐδὲ στιγμὴν ἄνευ τοῦ πατρός μου.

Π. Τῳόντι ἔχεις δίκαιον.

ΚΛ. Δὲν εἶχα λοιπὸν δίκαιον εἰπὼν ὅτι εἶσαι ἀνόητος;

Π. Μὰ δὲν εἶναι, καϋμένε, κρίμα νὰ δώσωμεν χρήματα κ α διὰ *γάντια*; Ἔχομεν μόνον πέντε εἰκοσάφραγκα· τί πρῶτον θὰ κάμωμεν ἀπόψε μέ αὐτά; Λοιπὸν ὑπάγωμεν ἄνευ αὐτῶν· θὰ ὑποθέσῃ ὁ κόσμος ὅτι τὰ ἐβγάλαμεν.

ΚΛ. Καὶ ποῖος σὲ εἶπεν ὅτι χρειάζονται χρήματα;

Π. Πῶς λοιπόν θὰ τά ἔχωμεν;

ΚΛ. Ἐδῶ εἶναι τὸ θαῦμα. Ἐνθυμεῖσαι μίαν φορὰν, πρὸ ἓξ ἑπτὰ μηνῶν, εἰς τὴν καλήν μας ἐποχὴν, ὅταν δηλαδὴ εὑρισκόμεθα ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν ἑπτὰ παχειῶν ἀγελάδων, ὅτι εἶχον ἀγοράσει μίαν δωδεκάδα.

Π. Καὶ ἀκόμη τὰ ἔχεις; Ἀδελφὲ, σὲ συγχαίρω· εἶσαι τρομερὸς οἰκονομολόγος!

ΚΛ. Εἶμαι καὶ φαίνομαι. Πλὴν ἂν δύνασαι, κατάλαβε πῶς κατώρθωσα νὰ τὰ διατηρήσω ἕως τώρα.

Π. Δὲν ἠμπορῶ· ἠξεύρω κ' ἐγώ;

ΚΛ. Ἔλα λοιπὸν νὰ σοὶ τὸ εἴπω, διὰ νὰ πεισθῇς ὅτι δὲν ἀκολουθεῖς τὰ μαθήματά μου ἐπὶ ματαίῳ.

Π. Λέγε *ραββί*· εἶμαι ὅλος αὐτιά.

ΚΛ. Ἀγοράζεις ἓν ζεῦγος γάντια...

Π. Κάτι νέον μᾶς εἶπε!.. Βέβαια, ὅταν ἀγοράσω, θὰ ἔχω.

ΚΛ. Στάσου λοιπὸν! μὴ ἦσαι παπατρέχας! Ἀγοράζεις λοιπὸν ἓν ζεῦγος· φορεῖς τὴν μίαν Κυριακὴν τὸ ἓν εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα, τὴν ἄλλην τὸ ἄλλο εἰς τὴν ἀριστερὰν, τὴν ἄλλην τὸ πρῶτον, τὴν ἄλλην τὸ δεύτερον, τὴν ἄλλην... τὴν ἄλλην... καὶ οὕτω καθεξῆς ἕως ὅτου χαλάσουν· οὕτω δὲ περνᾷς μὲ τὸ ἓν ζεῦγος, ὡς νὰ εἶχες τρία. Θὰ μοὶ εἴπῃς ἴσως ὅτι τοῦτο ἀντιβαίνει εἰς τὴν *ἐτικέτα*· καθόλου· χαρακτηρίζεσαι ὡς ἐκκεντρικὸς, ὡς Ἄγγλος... ἰδιότροπος, ὅπερ δὲν εἶναι ὀλίγον. Ἐνόησες τώρα, μποῦφε, πῶς τὰ διετήρησα;

Π. Εὖγε! Ἰδοὺ ἐφεύρεσις! ἰδοὺ εὐφυΐα.

ΚΛ. Αἴ! τώρα ἂς ἀφήσωμεν αὐτὰ, καὶ εἰπέ μου πυῦ εὑρῆκες τὰ χρήματα.

Π. Ἀφοῦ ἐπιμένεις, ἄκουσον ἐν συντομίᾳ. Σήμερον πρωΐ, πρωΐ, μόλις ἐσηκώθην, ποῖον νομίζεις ὅτι εὑρίσκω ἐμπρός μου:

ΚΛ. Βεβαίως ὄχι τὸν διάβολον.

Π. Ἐὰν ἦτο αὐτὸς, δὲν θὰ μὲ ἔμελλεν, ἀλλ' ἦτο ὁ κύριος ξενοδόχος μου.

ΚΛ. Χά! χά! χά! Καί τί ἔκαμες;

Π. Ἤρχισε νὰ μοὶ λέγῃ χιλίας ἀνοησίας· ἐγὼ δὲ ὡς φρόνιμος ποῦ εἶμαι...

ΚΛ. Ναὶ, βέβαια, φρονιμώτατος ὡς ὄφις!

Π. Δὲν ἠδυνάμην νὰ τὸν ἀκούω· καὶ διὰ νὰ τελειώσω μίαν ὥραν προτήτερα, σοῦ τὸν χειροτονῶ ἀφέντη κὺρ Κωστῆ καὶ τὸ *κόφτω εἰς τὰ τέσσαρα*.

ΚΛ. Ἄ! ἐδῶ, τὸ ὁμολογῶ, εἶσαι ἀνώτερός μου· τὰ βροντᾷς μιὰ χαρά!

Π. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ *ἔκοψα λάσπη*, διηυθύνθην πρὸς τὰς στήλας· ἐπειδὴ δὲ μὲ ἐθέρισεν ἡ πεῖνα, θέλων καὶ μὴ ἀπεφάσισα νὰ ἔλθω εἰς τὴν πόλιν πρὸς εὕρεσιν φαγητοῦ· ἀλλὰ μὲ τί χρήματα; Ἀφοῦ μάτην ἐζήτησα νὰ εὕρω σὲ ἢ τὸν Περικλῆ, ἡ δὲ πεῖνα, προϊούσης τῆς ὥρας, ηὔξανεν, ἐνόμισα καλὸν νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ πρῶτον ξενοδοχεῖον, τὸ ὁποῖον ἤθελα ἀπαντήσῃ, καὶ ἡ τύχη μου ἡ καλὴ μὲ ἔφερεν εἰς τὸν *Τρίκορφα*· λέγω δὲ καλὴ, διότι ὁ ξενοδόχος μὲ ἦτο κάπως γνωστός.

ΚΛ. Καὶ ἔπειτα πῶς θὰ ἐπλώρωνες;

Π. Εἰσῆλθον σκοπῶν νὰ φάγω καὶ κατόπιν νὰ θέσω τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιον καὶ ν' ἀνακράζω ὡς ὑποκριτὴς τοῦ θεάτρου μεθ' ὅλης τῆς δραματικότητος, ἧς εἶμαι ἐπιδεκτικός. Ἄ! τί δυστυχία! Εἶχα τὰ χρήματά μου εἰς τὸ ἄλλο φόρεμά μου, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχω, τὸ λέγω μεταξύ μας, ἕνεκα δὲ τῆς βίας μεθ' ἧς ἐξῆλθον, ἐφόρεσα αὐτό.

ΚΛ. Καὶ ἂν ὁ ξενοδόχος δὲν ἐπείθετο;

Π. Σοὶ εἶπον ὅτι μοὶ ἦτο ὀλίγον γνωστός· ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἡ ἰδέα αὕτη εἶχε κατακυριεύσῃ τὸν νοῦν μου, ὥστε τὰ φαγητὰ δὲν ἐκατέβαινον εἰς τὸν λαιμόν μου... Ἐξαίφνης βλέπω μίαν ἄμαξαν διαβαίνουσαν τροχάδην, πάραυτα δὲ μοὶ ἐπέρχεται ἰδέα τις νέα· ἠξεύρεις, τάχιστον ὁ νοῦς. Παιδί! παιδί! φωνάζω πρὸς τὸν ὑπηρέτην· εἰπὲ εἰς τὸν ἀμαξηλάτην νὰ σταματήσῃ· εἰς τὴν ἄμαξαν εἶναι εἷς φίλος μου, πρὸς τὸν ὁποῖον θέλω νὰ ὁμιλήσω· ἕως νὰ ἐννοήσῃ ὁ ὑπηρέτης τί τοῦ ἔλεγον, ἡ ἄμαξα ἐπροχώρησεν ἀρκετά. Τότε ἐγὼ ἀφήσας τὰ ἡμίσυ μακαρόνια, εὑρισκόμην δηλαδὴ κατὰ καλήν μου τύχην περὶ τὰ τέλη τοῦ γεύματός μου, ἐγείρομαι καὶ μὲ τὸ στόμα πλῆρες, ἀμαξᾶ! στάσου, ἀμαξᾶ! κραυγάζω· ἐξέρχομαι τοῦ ξενοδοχείου πάντοτε φωνάζων, ἀμαξᾶ! στάσου ἀμαξᾶ! ἀλλὰ ποῦ ἄμαξα καὶ ἀμαξηλάτης, εἶχον ἐξαφανισθῇ! Κατώρθωσα λοιπὸν εἰς στροφήν τινα τοῦ δρόμου νὰ τὸ στρίψω μὲ τὴν κοιλίαν πλήρη.

ΚΛ. Ἄ! Παυλάκη μου! ἔλα νὰ σὲ φιλήσω, ἀδελφέ!

Π. Ἐνῷ δὲ ἔτρεχα ἀκόμη, διὰ νὰ ἐξασφαλίσω τελείως τὴν νίκην, ἀκούω μίαν φωνήν· κύριε Παῦλε, κύριε Παῦλε, σταθῆτε!

ΚΛ. Θὰ ἦτο ἡ τῆς ἐρωμένης σου βεβαίως. Βρὲ ἀπ' ἐκείνην ἔλαβες τὰ χρήματα; — Ἀχ! καὶ ἡ ἰδική μου δὲν μοὶ ἔδωκεν ἕως τώρα οὐδὲ πεντάρα. —

(Ἕπεται συνέχεια.